

HAY IMPITUDOK APU DIOS KE MARCOS MIPANGGEP KE JESUS

Hay kalin Juan an mumbonyag

¹⁻² Hituwey nitudok hi inat Jesu Kristo an Imbabalen Apu Dios hi kiphodan di tagu. Hay lappuna ya nan immannungon din intudok Isaiah an profetas Apu Dios an kananay

“Kanan Apu Dios di ‘Pamanguluwok tun mangituttuduh tatagu hi mipanggep ke he-at ahika dumatong.’

³ Hiya ya ahi madngol nah adi maboblasyon an kananay ‘Idadaan yu ya iphod yuy dalanon nan Ap-apu taku.’”*

⁴ Indani tut-uwa ya wadah Juan an mumbonyag nah adi maboblasyon an pumbonyaganay tatagu ya tinuttuduwana didan kananay “Muntutuyu kayuh liwat yu ya mumpabonyag kayu ta pakawanan Apu Dios di liwat yu.”

⁵ Immali day katagutagun nalpud Jerusalem ya nan udum an bobled Judea an e mundongol hi ituttudun Juan. Kinali day liwat da ot bonyagan Juan dida nah Wangwang an Jordan.

⁶ Hi Juan ya naabol an dutdut di kamel di bulwatina ya hay balikis na ya lalat. Hay kanona ya dudun ya hay inumona ya danum di iyyukan. ⁷ Hay kanana nadah tatagu ya “Wada nan ahi umalin natagtag-e mu ha-on ta takon di hay mangubad hi gakod di apatut na ya nakababbaak an mangat kediye. ⁸ Ha-oy ya bonyagan dakayuh danum, mu hiya ya ahi dakayu bonyagan hi Espiritun Apu Dios.”

---

* 1:3 1:3 Hay pinhod tuwen kalyon ya mundadaan kayu an iphod yuy pangi-eyu te umali nan Ap-apu taku.

Hay nabonyagan Jesus ya hay namatnaan Satanas an munhaul ke hiya

(Mateo 3:13—4:11; Lucas 3:21,22; 4:1-13)

⁹ Indani ya wadah Jesus an nalpud Nasaret ad Galilee. Immalih kad-an Juan ot bonyagana nah Wangwang an Jordan. ¹⁰ Handih dimmakal hi Jesus ya tinibonan nabukatan di kabunyan ya immali nan Espiritun Apu Dios an kay palomay ang-ang na ot umpan hiya.

¹¹ Ya waday kimmalih langit an kananay “He-ay Imbabalek an impakappinhod ku ya mangipaamlong ke ha-on.”

¹² Indani ya impaen di Espiritun Apu Dios hi Jesus nah adi maboblayan ¹³ ot mihaad hidih nap-at an algo. Kediyyey namanatnaan Satanas an manual ke hiya ta munliwat. Wadadah diy katatakut an aggayam, mu wadada damdamah diy anghel an mangipaptok ke hiya.

Hay nangayagan Jesus nadah opat an muntabukul

(Mateo 4:18-22; Lucas 4:14,15; 5:1-11)

¹⁴ Handih nangikalabutan Herod ke Juan ya immeh Jesus ad Galilee an e muntuttuduh inat Apu Dios an kiphodan di tagu. ¹⁵ Kananay “Muntutuyu kayuh liwat yu ya kulugon yu nan inat Apu Dios an kiphodan di tagu te immali mo nan intud-ak nan mun-ap-apu.”

¹⁶ Handih mundaldallanan hi Jesus nah pingngit di bay-bay ad Galilee ya tinibo na da Simon ke tulang nan hi Andres an muntabukul da te hidiyey ngunuda. ¹⁷ Inayagan Jesus dida ot kananan diday “Maki-e kayun ha-on ta mipalpud uwani ya adi kayu mo manabukul hi dolog, mu ekayu mangawis hi tatagu ta ha-oy di un-unudon da.”

¹⁸ Pinghanadi ya inwalong day tabukul da ot miunud dan hiya.

¹⁹ Mangmangnge da ya tinibo bon Jesus on hintulang an da James ke Juan an nak Sebedi nah bangka dan punidadaan day tabukul da. ²⁰ Inayagana damdama dida ya pinghanadi ya tinaynan dah amada ya nadan muttatyu da ot miunud dan hiya.

*Hay nangaanan Jesus hi nihkop
(Lucas 4:31-37)*

²¹ Dimmatong dad Kapernaum, ot kediyen nadatngan an Sabadun Tungo ya immeh Jesus nah simbaan di Judyu ot muntuttudu. ²² Hanadan tatagun nangngol ke hiya ya namodwong dah ituttuduna te matibon ongal di kalebbengana mu nadan muntuttuduh Tugun Moses.

²³ Hidi nah simbaan ya wada on nahikpan an muntukuk an kananay ²⁴ “Jesus an iNasaret, nganney pinhod mun aton ke dakami? Kon immali kan manadag ke dakami? Inilak hin dahdi ka. He-a nan maid di liwat nan intud-ak Apu Dios!” ²⁵ Mu kinalyan Jesus nan nihkop an kananay “Opya ka ya makaan ka nah tagu!” ²⁶ Pinghanadi ya munggayonggong nan tagu ya tinumkuk nan nihkop ot ahi makaan. ²⁷ Namodwong nadan tatagu ot munhimbabaggaan dan kanan day “Nganneh tuwen ma-ma-at? Hinnatkon an abu! Antipeh naen abunay kalina ya maat di pinhod na? Deya peman an takon di dimonyon nihkop ya kaanona!” ²⁸ Ot hidiye nan gagala ya nundingngol di mipanggep ke Jesus am-in hi bobled Galilee.

*Hay nangaanan Jesus hi dogon di dakol an tatagu
(Mateo 8:14-17; Lucas 4:38-41)*

²⁹ Limmah-un hi Jesus nah simbaan an naki-e da James ke Juan ot ume dah balen da Simon ke Andres. ³⁰ Hinumgop ya kinali dan hiyan mahmahhuyop nan inanan inayan Simon te mundogon nahalman di atung di adol na. ³¹ Immeh Jesus hi kad-ana ot odnanay taklena

ot baddanganan tumaddog. Ya nakaan di dogona ot ena idadaan di kanon da Jesus.

³² Indanit mungkalimuy algo ya nun-ialin di tataguh kad-an Jesus nadan mumpundogo ya nungkahikpan hi dimonyo ³³ ta am-in da nan tatagu nah boble ya naamung dah dolan da Simon. ³⁴ Kinaan Jesus di nunhihinnatkon an dogon nadan tatagu ya kinaana bo nadan dimonyon nihkop. Adina iabulut an kumali nadan dimonyo te adina pinhod an diday mangipainilah tatagu hin dahdi hiya.

*Hay nuntuttuduan Jesus hi kabobbobled Galilee
(Lucas 4:42-44)*

³⁵ Handih nabiggatana ya himmahallaman hi Jesus an imme nah e-eLEN di boblen maid di tagut mundasal.

³⁶ Hi Simon ya nadan ibbana ya eda hinamahamak hi Jesus. ³⁷ Ot handih tinibo da ya kanan dan hiyay “Am-in day tatagu ya edaka hamahamakon.” ³⁸ Ya kanan Jesus di “O, mu mahapul an ume takuh udum an boblet eyak muntuttudu damdamah di te hidiyey gapunah im-maliyak.” ³⁹ Ot ume dah kabobbobled Galilee ot muntuttudu nadah simbaan di Judyu ya kinaanay nihkop hi tatagu.

*Hay nangaanan Jesus hi dogon nan tagun mungkangpuy
adol na
(Mateo 8:1-4; Lucas 5:12-16)*

⁴⁰ Wada nan ohan tagun mungkangpuy adol nan im-mali ot pihpihmok ke Jesus. Nundukkun hi hinangngab na ot kananay “Kaanom ahan tun dogok te inilak an damanan atom, mu nangamung ka.” ⁴¹ Himmok Jesus ot dapaonan kananay “Damana. Nakaan mo kayah naen dogom.” ⁴² Pinghanadi ya nakaan di dogon nan tagu. ⁴³ Tinugun Jesus ot ahina itud-ak ⁴⁴ an kananay “Adim ot kalkalyon hituwen inat ku, mu ipayum an umeh kad-an

nan padit em ipatibon hiyan nakaan di dogom ya iappitam hi Apu Dios an miunnud nah kanan di Tugun Moses ta panginilaan di tatagun nakaan di dogom.”⁴⁵ Mu imme ot ya abu ot ena kalkalyon hi kabobbobleh diyen inat Jesus. Ta alialianay dakol an tagun e manibon Jesus ta maid moy atonan e mundallanan hanadah udum an boble. Imme nadah maid di boble, mu kapyanan imme day tatagun nalpuh kabobboble an e manibon hiya.

*Hay nangipaphodan Jesus nah naparalyze an tagu
(Mateo 9:1-8; Lucas 5:17-26)*

2

¹ Nala-uy kaatnan algo ya nibangngad da Jesus ad Kapernaum ya nundingngol an wadah di. ² Ya dakol day tatagun naamung ot makapnu nan balen dinuttuk da, takon nah panto ya maid innun an humgop. Muntutuduh Jesus hi pangien Apu Dios ³ ya waday in-ali dah naparalyze an tagun in-attang di opat an tatagu. ⁴ Mu maid innun dan mangieh kad-ana ot guk-angan da mo nan atop an pottok na ot hidiy pangiuu-uyan da nah niayod an tagu. ⁵ Inilan Jesus di kaongal di pangulug da ot kanana nah mundogoy “Tulang ku, nakaan di liwat mu.”

⁶ Hanadan muntutuduh Tugun Moses an um-umbun hidi ya kanan dah nomnom day ⁷ “Antipet taltalangaanah Apu Dios an iinggo nay adol nan hiya? Hay tagu ya adinadaman kaanonay liwat, abunah Apu Dios.” ⁸ Inilan Jesus di nomnomnomon da ot kananan diday “Antipet athinay punnomnom yu? ⁹ Nganney nalaklaka? Hay kalyon di ‘Nakaan di liwat mu,’ weno ‘Tumaddog ka ya alam nan ayod mut umanamut ka?’ ¹⁰ Agat ipatibok ke dakayun ha-oy an Panguluwan di tagu ya waday kabaelak

an mangan hi liwat di tagu.”* Ot kanana nah naparalyze an taguy ¹¹ “Kalyok ke he-a, tumaddog ka ya alam nan ayod mut umanamut ka.” ¹² Ya timmaddog nan tagu ot alanay ayod na ot mange. Nakammodwong am-in nadan tatagu ot dayawon dah Apu Dios an kanan day “Maid di emi tiniboh athitu, abunad uwani.”

Hay nangayagan Jesus ke Libay

(Mateo 9:9-13; Lucas 5:27-32)

¹³ Waday boy namingham an imme da Jesus nah pingngit di baybay ad Galilee ya naamung da boy dakol an tataguh kad-ana ot tuttuduwana dida.

¹⁴ Nagibbun tinuttudduwana dida ot mangmangnge ya tinibona nan mun-amung hi buwis an hay ngadana ya hi Libay an hi anak Alpheus an um-umbun nah opisina. Kananan hiyay “Maka, miunud kan ha-on.” Ya timmaddog hi Libay ot miunud ke hiya.

¹⁵ Waday ohan algon nangan da Jesus ya nadan disipulos na hi balen da Libay. Ya dakol nadah mapihul an tatagun mun-amung hi buwis ya nadan naliwat di nakikan ke dida te dakol mon diday miun-unud ke Jesus. ¹⁶ Wada nadah muntuttuduh Tugun Moses an Phariseey nanibon nakikan hi Jesus nadah naliwat ya nadah mun-amung hi buwis ot ibaga da nadah disipulos nay “Antipet makikan hi Jesus nadah mun-amung hi buwis ya nadah naliwat?”

¹⁷ Dingngol Jesus hidiye ot kananay “Hay agahan di doktor ya hay mundogo, bokon hay maid di dogona. Paddungnan ha-oy an immaliyak ta paphodok nadan naliwat, bokon nadan kanan day maid di liwat da.”

---

* 2:10 2:10 Hanadan Judyu ya inila dan hi Apu Dios ya abuy mangan hi liwat. Inila da bon hi Apu Dios ya abuy mangipaphod hi mundogo. Kinali handih impaphod Jesus nan naparalyze ya impatibonan hiya ya waday kabaenan mangan hi liwat umat ke Apu Dios. Ketuwe ya impatibon Jesus di kinaDiosna.

*Hay mipanggep hi puntopolan
(Mateo 9:14-17; Lucas 5:33-39)*

¹⁸ Wada boy ohan algon nadan disipulos Juan an mumbonyag ya nadan Pharisee ya muntopol dan adida mangan. Immali day udum an tatagu ot kanan dan Jesus di “Antipet nada ken disipulos Juan ya nadan disipulos di Pharisee ya muntopol dan adida mangan, yaden nada ke boppon disipulos mu ya mangan da?” ¹⁹ Hinumang Jesus an kananay “An hay kanan yu ya adi mangan nadan gagayyum nan mungkasal? Mangan da te hanan mungkasal an nikuyugan da ya ipaptok na dida. Athidi damdama nadah disipulos kun mangan da te wadaak. ²⁰ Mu indanit maidak mo ya adida mangan te hay punnomnom dan ha-on.”

Adi ikammoy pangi-en di aammod nah tuttudun Jesus te adida mun-unnud

²¹ Kanana Jesus di “An waday tagun ilkob nay balun luput nah daan an bulwati? Adinadamay athidi, te umittay nan balun luput an nilkob ya madoldol di bik-in nan daan an bulwati. ²² Athidi bon adi ihuduy ka-apyan mainum nah daan an kimmulhin lalat an punhuduwan hi mainum, te deket aton hidi ya umina nan mainum ya mabughi nan lalat. Ayyo nan mainum ya nan lalat an punhuduwan. Mahapul an hay punhuduwan hi ka-ikail ya hay ka-apyan lalat.”

*Hay intuttudun Jesus hi mipanggep hi Sabadun Tungo
(Mateo 12:1-8; Lucas 6:1-5)*

²³ Ohan Sabadun indalan da Jesus hi payo ya pimmutting nadan disipulos na hi page ot kutkuttimon da. ²⁴ Tinibon nadan Phariseeh diye ot kanan dan Jesus di “Tibom ke nadan disipulos mu, antipet pimmutting dah page yaden Sabadun Tungo?” ²⁵ Kanan Jesus di “Kon

uggeyu binidbid di inat da David handih naagangan da? ²⁶ Hinumgop nah balen Apu Dios ot kuman nah tinapayan niappit ke Apu Dios, ot idatana nadan ibbana yaden panioy panganan da te abunay padin mangan kediyen. Naat hituwe handin hi Abiathar di natag-en padi. ²⁷ Hay pinhod kun ipainila ya umanhan di kiphodan di tagu. Hidiyey gapunan waday Sabadun Tungo, bokon gapu te algon tungo. ²⁸ Ha-oy an Panguluwan di taguy mangali hin nganney panio weno adi nah Sabadun Tungo.”

*Hay nangipaphodan Jesus nah napikluy an taklen nan tagu
(Mateo 12:9-14; Lucas 6:6-11)*

3

¹ Oha bon Sabadun Tungo ya immeh Jesus nah simbaan di Judyu ya wada on tagun napikluy di ohan taklena. ² Hanadan tatagu ya halipat-an day pangaanan Jesus hi pikluy diyen tagu kediyen Sabadun Tungo ta waday ipabahul dan hiya. ³ Tinibon Jesus nan tagun napikluy di taklena ot kananay “Makah tuh hinangngab di tatagu.” ⁴ Ot ibagana nadah tataguy “Nganney kanan di Tugun Moses hi damanan aton nah Sabadun Tungo? Hay maphod di aton ta bumaddang ta weno hay ad-adiy aton ta dumadag ta? Kon adi hangudon di ibban tagut mate weno baddangan ta tumagu?” Mu maid di humumang. ⁵ In-ang-ang na ke didan bimmoh-ol te mangohe da ya mahakit di nomnom na te nihallay punnomnom da. Ot kanana nah taguy “Ukyadom di taklem.” Inukyad na ya maphod mo.

⁶ Hanada ken Pharisee ya limmah-un da ot punhuhumanganan da nadah tatagun Herod di aton dan mamaten Jesus.

Hay niunudan di dakol an tatagu ke Jesus ta ipakaan day dogoda

⁷ Tinaynan da Jesus ya nadan disipulos nah diyen boble ot ume da nah pingngit di baybay ad Galilee ya niunud day dakkodakkol an tatagun nalpuh kabobboble ad Galilee, ad Jerusalem ya nadah udum an bobled Judea, ⁸ ad Idumea, nah binah-el di Wangwang an Jordan ya nadan nalpuh kabobbobled Tyre ya ad Sidon. Immali da te dingngol da nadan maphod an inat Jesus. ⁹⁻¹⁰ Kediye ya kinaanay nunhihinatkon an dogon di dakol an tatagu ya wadada nadan namahig an mumpupullon umeh kadan e manapan hiyat pumhod da damdama. Gapun diye ya impaalana mo nadah disipulos nay ohan bangkat ubun hidit adi ipiton nadan tatagu.

¹¹ Hanada ken nahikpan ya deket inang-ang dah Jesus ya na-ala on nundukkun dah hinangngab na on muntukuk dan kanan day “He-a nan Imbabalen Apu Dios.” ¹² Mu impaop-opyan Jesus dida te adina pinhod an diday mangipainila hin dahdi hiya.

Hay namiliyan Jesus nadah himpulut duwan apostoles na (Mateo 10:1-4; Lucas 6:12-16)

¹³ Indani ya immeh Jesus nah bilid ot ipaayag na nadan pinhod na ¹⁴ ot pilionay himpulut duwan nginadananah apostoles. Datuwey maki-kien hiyat mitud-ak dan muntuttudu ¹⁵ ya midatan dah kabaelan dan mangaan hi nihkop.

¹⁶ Datuwey ngadan nadan himpulut duwan pinilin Jesus: hi Simon an ingngadanan Jesus hi Pedro, ¹⁷ nadan nak Sebedi an da James ke Juan an ingngadanan Jesus didah Boanerges an hay kibalinana ya kidul, ¹⁸ hi Andres, hi Felipe, hi Bartolome, hi Mateo, hi Tomas, hi James an

anak Alfeo, hi Tadeo, hi Simon an Zealot, ¹⁹ ya hi Judas Iskariote an hiya nan nangihdul ke Jesus.

Hi Jesus ya hi Satanans

(Mateo 12:22-32; Lucas 11:14-23; 12:10)

²⁰ Nagibbuh tuwe ot umanamut da Jesus ya dakol da boy naamung an tatagu ot maid di innun Jesus ya nadan disipulos nan mangan.

²¹ Hanadan tutulang Jesus ya dingngol dan kanan di udum an tataguy mun-ango ot ume dan e mangawit ke hiya.

²² Ya hay udum an muntuttuduh Tugun Moses an nalpud Jerusalem ya kanan day “Nihkop ke Jesus hi Satanans an ap-apun di dimonyo, kinali waday kabaelasan mangaan hi nihkop.” ²³ Ot ayagan Jesus dadiyen muntuttuduh Tugun Moses ot kananan diday “Tipe bot e kaanon Satanans di ibbana?”

²⁴ Kanana boy “Hanan boblen dida pen bimmoble on numbubuhhulan da ya madadag dan am-in. ²⁵ Umat bo nah hin-am-a an deket umaawwit da ya loktat ta munhihi-an da. ²⁶ Athidi bon Satanans an deket maganodwa nadan ibbana ya matikod di pun-ap-apuwanat maid moy pumbanagana.”

²⁷ Kanana boy “An damanan e hogpon di taguy balen di ohan mahinadol an tagut ena akawon di pinhod na? Kah-in di baludona ni-an nan mahinadol an tagut ahina akawon di nganneh diyen wada nah bale.

²⁸ Nomnomon yu tun kalyok ke dakayu. Hay tagun munliwat weno taltalangaanay ibbanah tagu ya damanan mapakawanan. ²⁹ Mu nan manaltalanggah Espiritun Apu Dios ya adi mapakawanan te hidiyen liwat ya munnananong.” ³⁰ Kinalinah tuwe te wadada nan kanan day “Hiya ya nahikpan.”

Hay nitulang ke Jesus

(Mateo 12:46-50; Lucas 8:19-21)

³¹ Indani ya dimmatong nadan tutulang Jesus ya hi inana ot tumaddog da nah dola ot umitud-ak dah e mangayag ke hiya. ³² Kanan nadan tataguh kad-anay “Wada da inam ya nadan tutulang muh dolan pun-ibaga daka.” ³³ Hinumang Jesus an kananay “Kon waday napilih inak ya tutulang ku?” ³⁴ In-ang-ang na nadah tatagu ot kananay “Dakayun naamung di inak ya tutulang ku. ³⁵ Am-in da nan tatagun mangun-unud hi pinhod Apu Dios ya diday inak ya tutulang ku.”

Hay ab-abig nan nangihabu wag hi buwa

(Mateo 13:1-9; Lucas 8:4-8)

4

¹ Oha bon algo ya wadah Jesus nah pingngit di baybay ad Galilee an muntuttudu. Ya dakkodakkol day tatagun naamung hi kad-ana ot ume mo nah bangka ot umbun hidi. Hanada ken tatagu ya wadada nah pingngit nan baybay an mundongdongngol dah ittuttuduna.

² Dakol di inab-abig nah nanuttudu nan dida. ³ Kananan diday “Donglon yu tun ab-abigok! Wada nan tagun e nuntanom hi buwan impahinnabu wag na. ⁴ Handih nangihabu wagana nadah buwa ya wadaday nag-ah dalan ot umali day hamuti ot kanon da. ⁵ Hay udum ya nag-a dah mabatun ittay ya abuy lutah di. Man-ut gagala ya tinummol da, mu ugge immed dalom di lamut da. ⁶ Kinali handih pinumtang ya nakleng da te namag-anan nan ittay an lutan tinummolan da. ⁷ Hay udum ya nag-a dah magulun ot mailung da ot adida mo bumunga. ⁸ Mu nadan buwan nag-ah maphod an luta ya tinuttummolan da ot bumunga da. Wadaday o-ohay bungana, wadaday

mabungbunga ya wadaday makabbunga.”⁹ Kanan Jesus di “Pakannomnomon yuh tuwen kinalik.”

¹⁰ Handih nabukal da moy tatagu ya wadada nadan udum an nangngol hi kinalina ya nadan himpulut duwan disipulos nan eda hinanhanan ke hiyay kibalanan nan inab-abig na. ¹¹Kanan Jesus ke diday “Dakayu ke ya inna-ud kun ittutuduy ine-en di pun-ap-apuwan Apu Dios an ugge nipainila ingganad uwani, mu deket nadah udum an tatagu ya painnab-abig kuy puntutuduk ke dida

¹² ‘te takon di tibotibon day atoatok ya donglodonglon day ittutuduk ya adida maawatan. Gulat na ot ta maawatan da ya abuluton dah Apu Dios ya muntutuyu dah liwat dat pakawanana dida.’”

*Hay ittutudun Jesus an kibalanan di ab-abig na
(Mateo 13:18-23; Lucas 8:11-15)*

¹³ Kanan Jesus nadah disipulos nay “Deyan adiyu maawatan hituwen ab-abig, nganne moy innun yun mun-awat hi udum an ab-abigok?”

¹⁴ Hay kialigan nan tagun e nunhabuwag nah buwa ya hidiye nan e mangipain-inilah kalin Apu Dios.

¹⁵ Hanadan buwan nag-ah dalan ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios, mu immalih Satanas ot haulona dida ot kal-iwan da nadan kinalina.

¹⁶ Hanadan buwan nag-a nah mabatu ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios ot mun-am-amlong dan mangulug, ¹⁷mu ugge nihamad di pangulug dat deket waday ittay an ligat da gapuh pangulug da ya pinghanadi on inwalong day pangulug da.

¹⁸ Hanadan buwa an nag-a nah magulun ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios, ¹⁹mu adida hangudon te hay ikakagu da ya hay kahapulan dah

kitaguwan da, hay kumadangyanan da ya hay pun-an-anlaan da.

²⁰ Hanadan buwan nag-a nah maphod an luta ya mialig nadah tatagun nangngol hi kalin Apu Dios ot abuluton da ot mihamad moy pangulug da ta maphod di pangi-en di udum, mapmaphod hi udum ya makakkaphod hi udum.”

Hay kialigan nan dilag

(Lucas 8:16-18)

²¹ Kanan Jesus ke diday “Kon tolgan di taguy dilag ta hanyana weno ena italu? Adi, te ipattuk nat matibo. ²² Hituwey kitib-anan am-in di mitalun adi mainilad uwani ya ahi mainilah udum hi algo. ²³ Pakannomnomon yuh tuwen kinalik.”

²⁴ Kanana bon diday “Pakaddonglon yuy ittutuduk ya un-unudon yu. Deket athituy aton yu ya mad-uman di inila yu. ²⁵ Hay tagun un-unudonay mituttudun hiya ya maudman di inila na. Mu hay tagun adina un-unudon di mituttudun hiya ya takon nan ittay an inilana ya mama-id.”

Hay ab-abig mipanggep hi tummolan di nitanom

²⁶ Kanan Jesus di “Hay kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya athitu: E nun-ohok nan tagu. ²⁷ Ot umanamut ot palpal-iwana. Indanit ena tibon ya tinummol, mu uggena inila hin nganney innunan tinummol. ²⁸ Hanan lutay tummolan ya bumungaan nan nitanom. Mamanguluy hangonat ahiy adol na ta ahi nuppey bungana. ²⁹ Deket nat-ong ya nadatong moy pun-anian nan tagu.”

Hay oha bon kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios ya nan kakittayan an buwa

(Mateo 13:31,32,34; Lucas 13:18,19)

³⁰ Kanan bon Jesus di “Nganney udum hi kialigan di pun-ap-apuwan Apu Dios? ³¹ Mialig nah buwan di

mustard an hidiyey kaittayan am-in hi buwa, ³² mu deket tinummol ot maongal ya hidiyey kaongngalan ta dakol di hapang nan pumbayaan di hamuti.”

³³ Athidiy nanuttudun Jesus nadah tatagun impainnab-abig na nah inilanan maawatan da. ³⁴ Am-in di in-tuttuduna ya impainnab-abig na, mu deket abu da nah disipulos na ya pakakkalyonay kibalinan nan ab-abig na.

Hay nangipatikodan Jesus hi puwok ya dalluyun nah baybay

(Mateo 8:23-27; Lucas 8:22-25)

³⁵ Mungkahilong kediyen algo ya kanan Jesus nadah disipulos nay “Umagwat takuh bah-el tun baybay.”

³⁶ Nunlугan da kediyen inumbunanan bangka ot taynan da nadan tatagu. Wadaday udum an bangkah di ot pumbangkaan nadan udum an tatagun niunud ke dida.

³⁷ Indanit wadada Jesus nah gawwan nan baybay ya kalinadi ya waday nakal-ot an puwok. Ya namahig di dalluyun ta loktat ya mungkapnu nan bangkah danum.

³⁸ Hi Jesus ke ya wada nah uduuddun diyen bangkan nahuyop. E binangun nadan disipulos nan kanan day “Apu! Kon adika kumagun deyan malting taku?”

³⁹ Bimmangun ot kananay “Matikod kan puwok ya duminong kayun dalluyun.”

Ya pinghanadi ya natikod da ot makaddin-ong mo. ⁴⁰ Ot kananan diday “Antipe ahan ta nahalman di takut yu? Kon maid di dinol yun ha-on?” ⁴¹ Nakammowong da ya waday oha on kananay “Nganne nin di katatagun tuwen takon di puwok ya dalluyun ya un-unudon day kalina?”

Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah tagun mun-ango

(Mateo 8:28-34; Lucas 8:26-39)

5

¹ Indani ya dimmatong da Jesus nah bah-el nan baybay nah bobled Gerasene. ² Limmah-un da nah bangka ya mangali on lalakin nahikpan an nalpun hanadah lubukan ³ te hidiy kiha-ha-adana. Maid di pakaibbobod ke hiya ⁴ te banangkilingan day taklena, mu hanipdutona ya pun-hipag na nan gumok hi hukina. Ya maid di pakapdon ke hiya te nakal-ot. ⁵ Mapat-al ya hilong on humanawwan-gan hanadah lubukan ya bibilid an tumukutukuk on pun-gandutanay adol nah batu.

⁶ Nidawdawi nan nahikpan ya tinibonah Jesus ot butikona ot mundukkun hi hinangngab na ⁷ ya muntukuk an kananay “Jesus an Imbabalen Apu Dios an Katagtag-ayan, nganney atom ke ha-on? Adiyak anhan kastiguwon.” ⁸ Kinali nah diye te kinalin Jesus an kananay “He-an nihkop, makaan ka nah tagu!” ⁹ Kanan bon Jesus nah nihkop di “Nganney ngadan mu?” Ya kananay “Linibuy ngadan mi te dakol kami.” ¹⁰ Hidiyen nihkop ya namahig an pihpilmok an kananay “Adi dakami anhan dog-alon hi nidawwi.”

¹¹ Nipaddin diyen wadaday dakol an babuy an munhubang nah e-elen nan bilid ¹² ot kanan nan nihkop di “Itud-ak dakami kattog nadah babuy ta diday emi kihkopian.” ¹³ Inabulut Jesus ot eda mihkop nadah babuy an umeh duway libuy bilang da. Kal-inadi ya kahibubutik nadan babuy nah dopla ot pun-iyapa da nah baybay ot malting da.

¹⁴ Hanadan mumpaptok hi babuy ya bintik dan imme nah boble ya nadah nunlinikkod an boble ot eda kalkalyon hanadah katagutagu. Ot nadan tatagun nangngol kediye ya immeda ot eda tibon. ¹⁵ Immali dah kad-an Jesus ya tinibo da nan tagun nahikpan handi an um-umbun

an numbulwati ya pinumhod moy nomnom na ya tim-mattakut da. ¹⁶ Dadiyen tatagun nanibo nah naat nadah babuy ya nan naat nah tagun nahikpan ya kinali da nadah tataguh diyen naat. ¹⁷ Ot indani ya kinali dan Jesus an takon kattog di taynanah diyen bobleda.

¹⁸ Handih e tumayan da Jesus an manggop da nah bangka ya immali nan tagun nakaan di nihkop ke hiya ot kananay “Daan anhan ta maki-kieyak ke he-a?” ¹⁹ Mu adi abuluton Jesus an kananan hiyay “Umanamut ka ot ya abu ta em kalyon hanadah iibam di inat Apu Dios gapuh homok nan he-a.” ²⁰ Immeh diyen tagu ot ena kalkalyon di inat Jesus ke hiya nadah tatagu nadah himpulun bobled Decapolis ya namodwong am-in nadan nangngol.

Hay nummahuwan Jesus nah imbabalen Jairo ya hay nakaan di dogon nan babai

(Mateo 9:13-26; Lucas 8:40-56)

²¹ Immagwat bo da Jesus ot mibangngad da nah bah-el di baybay ya dakkodakkol da boy tatagun naamung hi kad-ana. ²² Wada nan ohan immalin ap-apun di simbaan di Judyu an hi Jairo. Tinibo nah Jesus ot e mundukkun hi hinangngab na ²³ ot pihpihmok an kananay “Mungkatkate nah imbabalek. Umali ka anhan ta em dapaon ta pumhod ta adi mate.” ²⁴ Ot maki-eh Jesus ya dakkodakkol da boy tatagun niunud an inalibungbungan da.

²⁵ Wada on babain nundogoh himpulut duway toon an adi matikod di malpuh adol na. ²⁶ Numpaagah dakol an doktor ot mauman am-in di limmuna yaden ugge naagahan, mu mungkamam-a ot ya abu. ²⁷ Gapu te dingngol nay mipanggep nadah inat Jesus ya immali ot umeh indoggana ot dapaonay bulwatina ²⁸ an kananah nomnom nay “Dapaok ke ot ahan di bulwatina ya makaan

di dogok.” ²⁹ Dinapa nay bulwatin Jesus ya ginibok nan natikod mo nan malpuh adol na.

³⁰ Kediyen nanapaan nan babaih bulwatin Jesus ya ginibok Jesus an waday kinaan di kabaellanah dogo. Nunliggu ot kanana nadah tataguy “Dahdiy nanapah bulwatik?”

³¹ Ya kanan nadan disipulos nay “Inalibungbungan dakah dakol an tatagu, kinali maid di maptok hi nanapan he-a.”

³² Hi Jesus ya mun-ang-aang-ang ta tibonay nanapan hiya.

³³ Hanan babai ya inilanan inilan Jesus an hiyay nanapa ke hiyat munggayonggong hi takut na ot mundukkun hi hinanggab na ot kalyonay makulug. ³⁴ Kanan Jesus ke hiyay “Tulang ku, nakaan moh naen dogom te hay pangulug mun ha-on. Umanamut ka ot malinggop ka mo kaya te adi mo mibanggad hinaen dogom.”

³⁵ Mungkalkalih Jesus ya immali da nan nalpuh balen da Jairo ot kanan dan hiyay “Takomboy adim mo awiton nan mittulu te nate nan imbabalem.” ³⁶ Dingngol Jesus hidiyen kinali da, mu uggena hinangud ot kananan Jairoy “Pakodholom di nomnom mu ya mundinol kan ha-on.”

³⁷ Imme da Jesus an ammuna da Pedro ya nadan duwan hintulang an da James ke Juan di ingkuyug na te adina pinhod an maki-e nadan udum. ³⁸ Dimmatong da Jesus hidih balen da Jairo ya maid di kapotok na te wada day mungkokoga ya wada day mun-iyo. ³⁹ Hinungop hi Jesus hi bohongna ot kananan diday “Antipet kahikokoga kayu? Hituwen unga ya ugge nate, mu nahuyop ya abu.”

⁴⁰ Hanadan tatagu ya taltalangaan da, mu impalah-una dida.

Inayaganay ammod nan unga ya nadan tulun disipulos na ot humgop da nah kuwartun kad-an nan unga. ⁴¹ Inid-onah taklen diyen unga ot kananay “Talita kum” an hay kibalinan diye ya “Unga, tumaddog ka.” ⁴² Pinghanadi ya timmaddog nan unga ot mundallanan. Hituwen unga ya

himpulut duway toona. Hanadan nangang-ang ketuwe ya nakammodwong da. ⁴³ Tinugun Jesus didan kananay “Adiyu e kalkalyon hituwen naat.” Ot mumpaalah kanon nan unga ot panganon da.

*Hay nangahingan nadan kaboblayan Jesus ke hiya
(Mateo 13:53-58; Lucas 4:16-30)*

6

¹ Tinaynan Jesus ya nadan disipulos nah diyen boble ot mibangngad dad Nazareth. ² Nadatngan di Sabadu ot e muntuttuduh Jesus nah simbaan di Judyu. Ya dakol nadah mangmangngol ke hiyay namodwong an kanan day “Daana ni-boy nun-adalan tun tagu kediyen intuttuduna? Tipet nakala-ing? Takon di milagro ya atona! ³ Kon bokon hiya nan karpentero an imbabalen Maria ya tulang da James, Joseph, Judas ya Simon? An bokon hituy kihadan nadan tutulang nan binabai?” Hidiyey pangali da, kinali kahing dan hiya. ⁴ Kanan Jesus ke diday “Hay profetas ya kulugon ya tobalon di tataguh kabobboble, mu nadan kaboblayana ya iibana ya adida kulugon.” ⁵ Gapu te adi mangulug nadan tatagu ke Jesus ya o-ohay inat nah milagro an dinapa na ya abuy o-oha nadah mumpundogo ot makaan di dogoda. ⁶ Hi Jesus ya namodwong hi adida pangulugan ke hiya.

*Hay nangitud-akan Jesus nadah himpulut duwan disipulos na
(Mateo 10:5-15; Lucas 9:1-6)*

Indani ot e muntuttuduh Jesus nadah boble an nihup hidi. ⁷ Ohan algo ya inayagana nadan himpulut duwan disipulos na ot hindudwa on intud-ak nah kabobboblen e muntuttudu ya indat nay kabaelan dan mangaan hi nihkop. ⁸⁻⁹ Intugunan dida an kananay “Adi kayu umitabin hi nganneh diyen mahapul yuh pangayan yu,

umat hi makan, hakbat ya pihhu. Umala kayuh patanong yu ya mun-apatut kayu, mu adi kayu umalah bulwatin punhannotan yu.”

¹⁰ Kanana bon diday “Deket ume kayuh ohan boble ya miha-ad kayu nah balen di mangayag ke dakayu ingganay tayanan yuh diyen boble. ¹¹ Deket ume kayuh ohan boble ya adi dakayu ayagan ya adi dakayu donglon, pukpukon yuy hupuk hi hukiyu hin tayanan yuh diyen boblet panginilaan da an naliwat da.”

¹² Ot ume nadan disipulos na hi kabobboble ot ittutudu dah tatagu an muntutuyu dah liwat da. ¹³ Kinaan day dakol an dimonyon nihkop ya inapupapan dah lana nadan dakol an mundogo ot makaan di dogoda.

*Hay nangipaputulan Herod hi ulun Juan
(Mateo 14:1-12; Lucas 9:7-9)*

¹⁴ Indani ya dingngol Herod am-in datuwe te nundingngol nadan inat Jesus. Kanan di udum an tataguy “Hiya din hi Juan an mumbonyag an namahuwan, kinali waday kabaelasan mangat hi milagro.” ¹⁵ Mu kanan di udum di “Hiyah Elijah.” Hanadan udum ya kanan day “Hiya ya profetas an umat handidan profetas handih done.” ¹⁶ Hi Herod ke damdama ya kananay “Hiya din hi Juan an impaputul kuy uluna, mu namahuwan.”

¹⁷⁻¹⁸ Te handi ya impadpap Herod hi Juan ot pikalabut na. Hituwey inat Herod te idutin Juan an hiya ya gagaiho te pinlonah Herodias an inayan nan tulang nan hi Felipe. ¹⁹⁻²⁰ Kinali hihingngitan mon Herodias hi Juan ta pinhod nan ipipaten Herod, mu umagol hi Herod te inila nan maphod an taguh Juan ya maid di bahul na. Hidiyey gapunah nangipanaptokanan hiyah kalabut. Pinhod nan dongdonglon nadan itanuttudun Juan takon di hin-uddum on humlun hi kabulubulunana.

²¹ Indani ya nadatngan nan algon panginomnoman dah nitungawan Herod. Naamung nadan ap-apu, nadan ap-apun di tindalu ya nadan kakadangan kediyen boble an Galilee. Ya ketuwen tiempoy nangipipatayan Herodias ke Juan. ²² Athituy naat, handih naamung nadan tatagu ya himmawwang nan babain imbabalen Herodias ot manayo. Hi Herod ya nadan naamung an tatagu ya immamlong da ot kanan Herod nah babaiy “Nganney pinhod mun idat kun he-a? Takon di nganneh diyen ibagam ya idat kun he-a.” ²³ Insapatanan kananan hiyay “Idat kun he-a takon di kagodwan tun pun-ap-apuwak an boble hin hidiyey ibagam.” ²⁴ Ot ume nan babaih kad-an inana ot kananay “Ina, nganney ibagak hi idat na?” Ya kananan hiyay “Hay ulun Juan an mumbonyag.” ²⁵ Galagalan nibangngad nah kad-an nadan naamung ot kananan Herod di “Pinhod kun idat mud uwaniy ulun Juan an mumbonyag an mihaad hi duyu.” ²⁶ Namahig di tutuyun Herod, mu nil-un insapatana ya dingngol nadan tataguh diyen insapatana, kinali bumain an mangibabawi nah kinalina.

²⁷ Ot umitud-ak hi tindalun mangalah ulun Juan. Imme nan tindalu nah kalabut ot putulonay ulun Juan ²⁸ ot ialinan niha-ad hi duyu. Indat na nah babai ot ena idat ke inana. ²⁹ Handih dingngol nadan disipulos Juan hituwen naat ya eda inalay adol na ot eda ilubuk.

*Hay numpakanan Jesus hi limay libun tatagu
(Mateo 14:13-21; Lucas 9:10-17; Juan 6:1-14)*

³⁰ Nibangngad nadan apostoles Jesus ot kalyon dan amin ke hiyay inainat da ya hay intuttudu da.

³¹ Namahig an mahanhanot day tatagun maamung ta maid di innun da Jesus ya nadan disipulos nan mangan ot kanan Jesus ke diday “Etaku nah maid di boble ta muniyatu takuh di.” ³² Ot mumbangka dan imme ot ab-abbu

da. ³³ Mu dakol da damdamay nanibon dida ya inila day pangayan da ot kahibubutik nadan tatagun nalpuh kabobboble ot mamangulu dan imme nah pingngit di baybay an dakalan da Jesus. ³⁴ Handih manatong da Jesus nah pingngit di baybay ya tinibo nan naamung day dakol an tatagu. Himmok na dida te kay da niwalong an kalneron maid di mangipaptok ke dida ot tuttuduwana dida ya dakol di intuttudu na.

³⁵ Mungkahilong ya immali nadan disipulos hi kadana ot kanan day “Deyan mungkahilong yaden maid di pangal-an hi kanon hitu. ³⁶ Itud-ak mu ot kattog hantudan tatagut eda gumatang hi kanon da nadah nihup an boble.” ³⁷ Mu kananay “Idatan yu didah kanon da.” Ya kanan day “Mu daanay pangal-an mi? Mahapul di onngal an pihhuh igatang hi kanon da.” ³⁸ Indani ya kanan Jesus ke diday “Eyu tibon hanadah tatagu ten kaatnay tinapay hi wada.” Eda nanibo ya wada ot kanan dan hiyay “Wada ya abuy limlimman tinapay ya dudduwwan dolog.”

³⁹ Ot kananay “Eyu amungon nadan tatagut pab-unon yu dida nah maholok.” ⁴⁰ Ot umbun nadan tatagun naganodwa dah hinggatut ya hinnanalima. ⁴¹ Inalan Jesus nan liman tinapay ya duwan dolog ot itangad na ot mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na nadan tinapay ya dolog ot idat na nadah disipulos nat eda ikapong nadah tatagu. ⁴² Nangan dan am-in ot mabhug da ya dakol di natdaan. ⁴³ Inamung nadan disipulos ya napnuy himpulut duwan kaba. ⁴⁴ Hay uyap nadan tatagun nangan ya limay libu.

*Hay nundalanan Jesus nah tap-on di danum nah baybay
(Mateo 14:22-33; Juan 6:15-21)*

⁴⁵ Pinghanadi ya impumbangkan Jesus nadan disipulos na ot pamanguluwona didad Betsaida nah bah-el di baybay ot ahina itud-ak nadan tatagu. ⁴⁶ Imme nadan tatagu ot ahi ume nah bilid an mundasal.

⁴⁷ Nahilong ya wada nadan disipulos nah gawwan di baybay yaden dehdi bo damdamah Jesus nah bilid an oh-ohha nah di. ⁴⁸ Tinibon Jesus an maligligatan nadan disipulosna nah bangka te midamuy nal-ot an dibdib ke dida. Mungkabigat ya immeh kad-an dan nundallan nah tap-on di danum an ena ot la-uwan dida. ⁴⁹ Mu tinibo da ya timmattakut da te pangali da pe on banig ot muntukuk dan kanan day “Deya on banig!” ⁵⁰ Namahig di takut dah nangang-angan dan hiya, mu kimmalih Jesus an kananay “Adi kayu tumakut, mundinol kayu te ha-on.”

⁵¹ Ot umeh Jesus nah bangka ot makib-un ke dida ya natikod nan puwok. Nakammodwong nadan disipulosna nah naat. ⁵² Man-uke ya uggeda naawatan nan nangipadakolanah tinapay te makulhiy uluda.

*Hay nangaanan Jesus hi dogon nadan tatagud Genesaret
(Mateo 14:34-36)*

⁵³ Handih immagwat dad Genesaret ya inggakod dah di nan bangka. ⁵⁴ Limmah-un da ya inimatunan nadan tataguh Jesus ⁵⁵ ot galgal-an dan immeh kabobboblen eda nun-iattang nadan mumpundogo ot iedah kad-ana. ⁵⁶ Am-in nah boblen nangayana ya nun-iunud di tatagu nadan mumpundogo nah malkadut pihpihmok dan hiyan iabulut nat dapaon da ni-moy udu di bulwatina. Ya am-in nadan nanapah bulwatina ya pinumhod da.

*Hay pangi-en nadan Pharisee
(Mateo 15:1-9)*

7

¹ Waday ohan algon naamung nadan Pharisee ya nadan muntuttuduh Tugun Moses an nalpud Jerusalem hi kadan Jesus. ² Tinibo da nadan udum an disipulos nan uggeda nun-ula ot mangan da. ³ Hanadan Pharisee ya nadan udum an Judyu ya paka-un-unudon day pangien handidan aammod dan mahapul an mun-ula da on ahida nangan. ⁴ Ya am-in bo nan gattangon dah malkadu ya mahapul an ulahan da on ahida kinan. Dakol nadan tugun di aammod dan un-unudon da umat hi pun-ulahan hi basu, banga, buhi ya nadan ubunan.

⁵ Kanan dadiyen Pharisee ya muntuttuduh Tugun Moses ke Jesus di “Tipet adi un-unudon nadan disipulos muy pangien di aammod taku? Tipet na-ala on nangan da takon di uggeda nun-ula?” ⁶ Hinumang nan kananay “Dakayun makallangkak, mipanggep ke dakayuy kinalin din profetas an hi Isaiah an kananay

‘Datuwen tatagu ya kanan day un-unudonak, mu hay kakulugana ya adi te hi kalida ya abuh diye. ⁷ Maid di hilbin di pundayawan dan ha-on te hay tugun di taguy itanuttudu dan maunud on kanan day ha-on di kon tugun, mu bokon kaya.’

⁸ Inwalong yuy tugun Apu Dios ta hay tugun di taguy un-unudon yu.”

⁹ Kanana boy “Natalam kayun mangiwalong hi tugun Apu Dios ta hay tugun di taguy un-unudon yu. ¹⁰ Kanana nah Tugun Moses di ‘Un-unudon yu ya ipaptok yu da amayu ke inayu’ ya kanana boy ‘Hay tagun waday gagaihon kalyonan amana weno hi inana ya mahapul an mate.’* ¹¹ Mu hay ituttudu yu ya kanan yuy ‘Takon di adi idat hi ammod di ibaddang ot ke dida hin hi Apu Dios di pangidatan kediye.’ ¹² Ta hidiye nan kanan yu moy takon

---

* 7:10 7:10 Exodus 21:17

di adi baddangan di ammod hin nidat ke Apu Dios nan ibaddang ot ke dida. ¹³ Hay kakulugana ya iwalong yuy tugun Apu Dios ketuwen ituttudu yu. Ya dakol di athitun at-atton yu.”

*Hay mangipagaga-ihoh tagu
(Mateo 15:10-20)*

¹⁴ Inayagan bon Jesus nadan tataguh kad-ana ot kananan diday “Donglon yu tun kalyok ke dakayun am-in ta maawatan yu. ¹⁵ Bokon hay kanon di mumpagaga-ihoh tagu, mu hay malpuh nomnom na. ¹⁶ Pakannomnomon yuh tuwen kinalik.”

¹⁷ Tinaynan Jesus dadiyen tatagan naamung ot humgop nah bale ya niunud nadan disipulos na ot kanan dan hiyay “Nganney kibalanan nan kinalim?” ¹⁸ Kananan diday “Tipet takon di dakayu ya adiyu maawatan? An uggeyu inilan bokon nan kanon di mumpagaga-ihoh tagu? ¹⁹ Te adi umeh nomnom, mu umeh putu ne ahi bimmuddu nah budduwana.” Ketuwen kinalina ya impainilana an maid di panion makan.

²⁰ Intuluy Jesus an kananay “Hay malpuh nomnom di taguy mumpagaga-ihon hiya. ²¹⁻²² Hay nomnom di taguy kalpuwan di gaga-iho umat nadah malalaon aton, hay mangako, hay pumate, hay pangihuyopan hi bokon inayan, ohhaan am-in di nganneh diye, aton di nalgom an gaga-iho, hay humaul, hay pangatan hi pumbongangan, hay umamohan hi limmun di ibban tagu, hay pumihul, hay pumpahhiyaan ya na-ala on inat di aton. ²³ Am-in datuwen mumpagaga-ihoh tagu ya malpuh nomnom.”

*Hay pangulug nan babain bokon Judyu
(Mateo 15:21-28)*

²⁴ Tinaynan da Jesus hidiyen bobble ot ume dad Tyre. Immeh Jesus nah ohan bale ot maoh-ohhah dit maid

di manginilah kad-ana, mu ininnilan damdaman nadan tatagu. ²⁵ Wada on ohan babain nahikpan di imbabalenan dingngol nan wadah Jesus ya imme ot mundukkun hi hinangngab na. ²⁶ Hidiyen babai ya bokon Judyu, mu iPhoenicia ad Syria. Numpahpahmok ke Jesus ta kaanona nan dimonyo an nihkop nah imbabalena. ²⁷ Mu in-alig Jesus di impanumang nan kananay “Panganon ni-an di u-ungat mabhug da. Adi maphod an alan di kanon di u-unga ta ipakan hi ahu.” ²⁸ Mu kanan nan babaiy “Makulug hinae, Apu, mu miabulut di ahun mangan hi ogahon di u-ungah makan.” ²⁹ Ot kanan Jesus ke hiyay “Gapu te athinay humang mu ya umanamut ka ot nakaan nan dimonyon nihkop nah imbabalem.” ³⁰ Immanamut nan babai ya mibakbakillang nan imbabalenan nakaan mo nan nihkop ke hiya.

Hay nangaanan Jesus hi lulok ya ngangan nan tagu

³¹ Tinaynan bon da Jesus ad Tyre ot idalan dad Sidon ya nah himpulun bobled Decapolis ot ahida dumatong nah Baybay an Galilee.

³² Indani ya wadaday nangialin Jesus hi tagun nalulok ya nanganga. Ot mumpahpahmok dan hiyat dapaona. ³³ Ingkuyug Jesus hidiyen tagun nalulok ot eda maappil. Indapanay duwan gamat na nah ingan nan tagu ot tuppaana nan gamat na ot idapa nah dilan diyen tagu. ³⁴ Intangad nah kabunyan ot kananay “Ephphata!” an hay kibalinan tuwe ya “Pumhod ka.” Inat nah diye te ongal di homok na. ³⁵ Pinghanadi ya nakaan di lulok nan tagu ya mihadak nuppey kalina. ³⁶ Intugun Jesus nadah tatagun adida kalkalyon hituwen inat na, mu in-al-ala na ot ya abun eda kinalkali. ³⁷ Ta am-in di tagun nangngol ketuwe ya namodwong dan kanan day “Maphod peman

di atona. Takon di nalulok ya pakadngol ya hay nanganga ya pakakali.”

*Hay numpakanan Jesus hi opat an libun tatagu
(Mateo 15:32-39)*

8

¹ Wada boy namingham an naamung day dakol an tataguh kad-an Jesus. Nap-uhan dah kanon da ot ayagan Jesus nadan disipulosna ot kananan diday ² “Mahmok da tun tatagu te tulun algon nakihkihtu dan ha-on ya deyan maid moy kanon da. ³ Deket paanamutok didan uggeda nangan ya kal-ina ya mahalangob dah dalan te nidawwiw nalpuwan di udum.” ⁴ Kanan nadan disipulos di “Kon daanay pangal-an hi kanon hantudan tatagun maid di bobleh tu?” ⁵ Kanan Jesus ke diday “Kaatnan tinapay di wada?” Kanan day “Pitu ya abu.”

⁶ Ot pab-unon Jesus nadan tatagu. Inalana nan pitun tinapay ot mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na ot idat na nadah disipulos nat eda ikap-ong nadah tatagu. ⁷ Wada boy o-ohan dolog ot alana ot mumpasalamat ke Apu Dios. Ot idat na nadah disipulosna ta ikap-ong da. ⁸⁻⁹ Nangan am-in nadan tatagu ot mabhug da. Ya takon di immeh opat an libuy tatagun nangan ya dakol di natdaan ot amungon nadan disipulos ya napnuy pitun kaba.

Impaanamut Jesus nadan tatagu ¹⁰ ot ahida mumbangkan nadah disipulosna ot ume dad Dalmatia.

*Hay numbagaan nadan Pharisee hi milagro ke Jesus
(Mateo 16:1-4)*

¹¹ Wadaday Pharisee an immen e nakihannu ke Jesus te pinhod dan patnaan. Ot imbaga dan hiyay pangitiban da hin makulug an hiya ya intud-ak Apu Dios. ¹² Mu kimmalih Jesus an kananay “Toan kayun tatagud uwani!

Tipet kah-in di waday pangimatunan yu? Kalyok ke dakayun adik aton nan ibaga yun milagro an pangimatunan yu.”

¹³ Kinali nah diye ot tumayan dan numbangka da ot umagwat dah dommang na.

Hay nihallan itanuttudun nadan Pharisee ya nan gaga-ihon pangi-en Herod an nialigan nan yeast an mumpalbag hi tinapay (Mateo 16:5-12)

¹⁴ Kinal-iwan nadan disipulos nan numbalun ot hay ya abu wada nah bangka ya nan ohan tinapay an natdaan. ¹⁵ Kanan Jesus ke diday “Halipat-an yu ot nan yeast di Pharisee ya nadan tatagun Herod.” ¹⁶ Munhuhummangan nadan disipulos nan kanan day “Man-uket kinali nah diye ya kinal-iwan takun numbalun hi tinapay.”

¹⁷ Inilan Jesus hidiyen kalkalyon da ot kananay “Tipet hay kamaid di tinapay di ihuhummangan yu? Kon adi kayu pakaawat hi pangi-ek? ¹⁸ Tipet kay maid di ingayu ya matayu? ¹⁹ Kon kinal-iwan yu handin nami-angak hi liman tinapay ot kanon di limay libun tatagu? Kon kaatnay kabah inamung yuh natdaan?” Kanan day “Himpulut duwa.” ²⁰ Kanana bon diday “Ya kon kinal-iwan yu bo din pitun tinapay an pinani-ang ku ot kanon di opat an libun tatagu? Kaatnan kabay inamung yun natdaan?” Ya kanan da boy “Pitu.” ²¹ Kanan Jesus ke diday “Deya ot an inila yu ya tipet nanongnan adiyu maawatan nan kinalik mipanggep hi yeast nadan Pharisee ya nadan tatagun Herod?”

²² Imme da Jesus ad Betsaida ya wadaday tatagun nangialih nakulap ke Jesus ot mumpahpahmok dan hiya ta dapaonat makaan di kulap na. ²³ Inawit Jesus nan nakulap ot ume da nah e-elen nan boble. Ot tuppaanay matana ot dapaona ot ibaganan hiyay “Kon waday tibom?” ²⁴ Inang-ang nan tagu ya kananay “Om, pakatibowak hi tatagu,

mu kay da kakaiw an mundallanan.”²⁵ Dinapan bon Jesus di matana ot iang-ang bon nan tagu ya maphod moy panibona.²⁶ Ot ipaanamut Jesus an kananan hiyay “Adim ot mo idalan nah boble.”

*Hay nangalyan Pedro hi pangulug na an hi Jesus ya Kristo
(Mateo 16:13-20; Lucas 9:18-21)*

²⁷ Imme da Jesus ya nadan disipulos na nadah kabob-bobled Cesarea Philippi. Wadadah dalan ya kanan Jesus ke diday “Dahdiyak pe nin hi pangalin di tatagu?”²⁸ Ya kanan day “Hay udum ya kanan day he-a din hi Juan an mumbonyag. Ya hay udum ya kanan day he-a din hi Elijah. Wadada boy udum an kanan day he-ay oha handidah udum an profetas Apu Dios.”²⁹ Ya kanan Jesus ke diday “Dakayu ya-, dahdiyak pe tuwali?” Ya kanan Pedroy “He-ah Kristo an tinuddun Apu Dios an mangipaptok hi tagu.”³⁰ Ya intugun Jesus an kananay “Adiyu e kalkalyon hi udum an tatagu.”

Hay nangipainilaan Jesus hi ahina punholholtapan ya hay ahina katayan

(Mateo 16:21-28; Lucas 9:22-27)

³¹ Inlappun Jesus an kalyon ke diday mipanggep hi ahi maat ke hiya. Ot kananay “Ha-oy an Panguluwan di tagu ya munholholtapak ya adiyak abuluton an Kristo nadah mangipangpanguluh Judyu, nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses. Ya ahiyak pipate, mu hi mikatlun algo ya mamahuwanak.”³² Hituwey kinalin Jesus ke dida ot ayagan Pedro nah e-elena ot kalyana te adina pinhod an maat di athidin hiya,³³ mu nunligguh Jesus ot iang-ang na nadah disipulos na ot kananan Pedroy “Mange-ele ka! Umat ka damdaman Satanas. Hay punnomnom mu ya ugge nalpun Apu Dios, mu nalpuh nomnom di tagu.”

³⁴ Inayagan Jesus nadan tatagun naamung ya nadan disipulosna ot kananan diday “Hay tagun pinhod nan mangun-unud ke ha-on ya mahapul an adina ikakaguy nitaguwana tuh luta ya ippol nay punholholtapana gapuh pangun-unudanan ha-on, takon di hidiyey lummuh katayana. ³⁵ Te hay tagun hay nitaguwana tuh luta ya abuy nonomnomona ya adi midatan hi biyag an maid poppog na. Mu nan tagun paka-un-unudonak ya ipainilanay pangi-ek takon di humlun hi katayana ya hiyay midatan hi biyag an maid poppog na. ³⁶ Takon di alan di tagun am-in tun wadah luta ya maid di hilbina hin adi midatan hi biyag an maid di poppog na ta mihi-an ke Apu Dios ta nangamung. ³⁷ Te hay tagun mihi-an ke Apu Dios ya maid di maat na. ³⁸ Dakol dad uwaniy gaga-ihon tatagun nangiwalong ke Apu Dios. Ta hidiye nan hay tagun mangibain nah ituttuduk ya ke ha-oy an Panguluwan di tagu ya adik ibilang an taguk hantuh kibangngadak hi pangipatib-ak hi dayaw min Ama an ibbak nadan anghel.”

9

¹ Ot kanana boy “Nomnomon yu tun kalyok, wadadah tun dakayuy adi mate ingganay tibon day pun-ap-apuwan Apu Dios an Kabaelasan am-in.”

Hay nalummanan di ang-ang Jesus

(Mateo 17:1-13; Lucas 9:28-36)

² Nala-uy onom an algo ya ingkuyug Jesus hi Pedro ya da James ke Juan ot ume da nah natag-en bilid ot ab-abbudah di. Kal-inadi ya tinibo dah Jesus an nalumman di ang-ang na. ³ Hay bulwatina ya numbalin hi makabbayak an humihhilin maid di kipaddungana tuh luta.

⁴ Kal-inadi ya wadada Elijah ke Moses an makihumhum-mangan dan Jesus. ⁵ Ot kanan Pedro ke Jesus di “Apu, maphod ta wada takuh tu. Agat mangapya kami tulun

ab-abbung ta he-ah oha, hi Moses hi oha ya hi Elijah oha.” ⁶Kinali nah diye te timmattakut da ya uggena inilay kalyona. ⁷Indani ya waday kulabut an nipottok ke dida ot haniyana dida. Ya waday kalin nalpun nah kulabut an kananay “Hituwey Imbabalek an impakappinhod ku. Un-unudon yuy kalyona.” ⁸Mun-ang-aang-ang da ya abunah Jesus an wada.

⁹ Indanit manayyu da ya tinugun Jesus didan kananay “Adiyu e kalkalyon hidiyen tinibo yu inggana mamahuwanak an Panguluwan di tagu.” ¹⁰Inun-unud da, mu dida pe ya munhimbabaggaan dan kanan day “Nganne nin di pinhod nan kalyon nah kananay ahi mamahuwan?” ¹¹Ot ibaga dan Jesus di “Tipet kanan nadan muntuttuduh Tugun Moses di kah-in di umalih Elijah ta ahi umaliy itud-ak Apu Dios?” ¹²⁻¹³Kananay “Makulug an kah-in di umalih Elijah ta idadaanay tataguh aliyen diyen itud-ak Apu Dios. Ya wada boy impitudok Apu Dios an kananay hay Panguluwan di tagu ya ahi munholholtap ya adi abuluton di tatagu. Mu kalyok ke dakayun immali mo tuwalih Elijah ot punholholtapon di tatagu. Hidiyey immannungan din impitudok Apu Dios.”

*Hay nangaanan Jesus hi nihkop nah unga
(Mateo 17:14-21; Lucas 9:37-43)*

¹⁴ Dimmatong da Jesus hi kad-an nadan udum an disipulosna ya tinibo day dakol an tatagun naamung. Wadada nadan muntuttuduh Tugun Moses an munhahannu da nadah disipulosna. ¹⁵Handih inang-ang nadan tataguh Jesus ya namodwong da ot eda pundamu. ¹⁶Kanan Jesus nadah disipulos nay “Nganney pakihannuwan yun dida?” ¹⁷Waday oha nadah naamung di kimmalin kananay “Apu, in-alik tun imbabalek an nahikpan ot adi

pakakali. ¹⁸ Deket nahikpan on mumbalbalin hi luta, mun-uupag di tokona, mungngaliyot di bab-ana ya kumodhol. Kanak hantudah disipulos muy kaanon da nan nihkop, mu adida pakakaan.” ¹⁹ Kanan Jesus ke diday “Ag-agam kayun tatagud uwani, antipet makudang di pangulug yu? Kon eyak makihkihtun dakayut nangamung? Kaatnay pangan-anusak ke dakayu? Iyali yuh tu nan unga.”

²⁰ Ot ieda nan unгах kad-ana. Inang-ang nan nihkop hi Jesus ya pinghanadi ya impagayonggong na nan unga ot matukkad nah lutan mumbalbalin ya mun-uupag di tokona. ²¹ Kanan Jesus nah amanay “Kakon-anay nilappuwana?” Kanan nan amanay “Nilappu tuwali handih kagolang na. ²² Nadandani on kay mate te na-ala on natukkad hi apuy ya danum. Homkon dakami anhan ta baddangan dakami hin damana.” ²³ Ya kanan Jesus di “Adiyu e kanan di ‘hin damana’ te kon uggeyu inilan hay tagun mangulug ke Apu Dios ya mabaddangan hi nganneh diyen mahapul na?” ²⁴ Ya inlot nan aman nan ungay kalinan kananay “Mangulugak, mu makudang di pangulug ku. Udmam anhan!”

²⁵ Tinibon Jesus an mangali day katagutaguh kad-ana ot kanana nah nihkop di “He-an nihkop an umipalulok ya umipanganga, makaan ka nah unga ya adika mo mibangngad ke hiya.” ²⁶ Pinghanadi ya impatkuk nan nihkop nan unga ya kimmodhol an kay nate ta waday oha on kanan day nate. ²⁷ Mu inodnan Jesus di taklena ot ipataddog na ya timmaddog.

²⁸ Imme da Jesus nah ohan bale ot handih ab-abbu da ya kanan nadan disipulos nay “Antipet dakami ke ya adi kami pakakaan kediyen nihkop?” ²⁹ Ya kanan Jesus di “Abunay dasal an mabalin an mangaan hi athidin nihkop.”

*Hay pidwanah nangipainilaan Jesus hi katayana
(Mateo 17:22,23; Lucas 9:43-45)*

³⁰ Tinaynan dah diyen boble ot idalan dad Galilee. Adi pinhod Jesus an wadaday udum hi tatagun manginilah kad-ana ³¹ te waday ituttudu na nadah disipulosna. Kananan diday “Ha-oy an Panguluwan di tagu ya ahiyak alan hanadah tatagun ahi mamaten ha-on, mu hi katlun di algeh katayak ya mamahuwanak.” ³² Uggeda naawatan hidiyen kinalina, mu mun-ogon dan mummahma.

*Hay katagtag-ayan am-in hi tagu
(Mateo 18:1-5; Lucas 9:46-48)*

³³ Handih dimmatong dad Kapernaum ya hinumgop dah ohan bale ot kanan Jesus nadah disipulos nay “Nganne nan ihanummangan yuh dalan?” ³⁴ Mu maid di humumang te hay inhanummangan da ya hay mipanggep hi dahdiy natagtag-e ke didan am-in. ³⁵ Inumbun hi Jesus ot kananan diday “Hanan pinhod nan hiyay katagtag-ayan ya mahapul an ipababa nay adol nat hiyay pummuttatyun am-in di tagu.” ³⁶ Inawit nay ohan unga ot pataddogonah hinangngab da. Indani ya inapupuna ot kananan diday ³⁷ “Hay tagun maminhod hi u-unga gapu ke ha-on ya ha-oy di pohdona ya hanan maminhod ke ha-on ya pohdona damdamah Apu Dios an nangitud-ak ke ha-on.”

*Hanadan adi makibuhul ke Jesus ya ibba taku dida
(Lucas 9:49,50)*

³⁸ Kanan Juan ke Jesus di “Apu, waday tinibo mih tagun kaanonay nihkop te hay ngadan muy oggana ngadanon ot kalyon min hiyan itikod na te bokon taku ibba.” ³⁹ Mu kanan Jesus di “Adiyu patikodon te hay tagun damanan atonay milagro gapuh ngadan ku ya adina kalyon di gaga-ihon mipanggep ke ha-on, ⁴⁰ te hay tagun adi kumahing

ke ditaku ya ibba taku. ⁴¹ Kalyok ke dakayun hay tagun umidat hi danum an inumon yu te inilanan dakayu ya kulugonak an Kristo ya midatan hi kiphodana.”

Hay tagun humlun hi punliwatan di ibbana
(Mateo 18:6-9; Lucas 17:1,2)

⁴² “Hanan tagun hiyay humlun hi punliwatan ya pangiwalongan di ka-kulug na hi pangulug nan ha-on ya kudukdul nay tayunan di bagang nah ongal an batu ya inggah baybay. ⁴³ Deket hay takle yuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdul nay putulon yu. Te kudukdul nay maid di ohan takleyu mu ta waday mikadwan biyag yu mu nan e wadan duway takleyu, yaden e kayu ume nah apuy hi impiernon adi mad-op. ⁴⁴ [Hidi ya mabigibiggihan di adol di tagu ya adi madmad-op nan apuy.] ⁴⁵ Deket hay huki yuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdul nay putulon yu. Kudukdul nay maid di ohan hukiyu mu ta waday mikadwan biyag yu mu nan e wadan duway hukiyu yaden ekayu ume nah apuy hi impiernon adi mad-op. ⁴⁶ [Hidi ya mabigibiggihan di adol di tagu ya adi madmad-op nan apuy.] ⁴⁷ Ya deket hay mata yuy humlun hi punliwatan yu ya kudukdul nay duk-iton yu. Kudukdul nay maid di ohan matayu mu ta migappat kayu hi pun-ap-apuwan Apu Dios mu nan e duway matayu yaden ekayu umen nah apuy hi impiernon adi mad-op. ⁴⁸ Hidi ya mabigibiggihan di adol di tagu ya adi madmad-op nan apuy.

⁴⁹ Am-in di tagu ya hiktaman day ligat, mu hay ligat ya damanan ihamad nay pangulug. Umat hi ahin an waday kiatana an hidiye nan kialigan di pangulug.

⁵⁰ Maphod di ahin, mu deket nakaan di kinaahina ya maid moy hilbina ya adinadaman pabangngadon di kinaahina. Athidi bon dakayun mangulug an ongal di punhilbiyan yuh tatagu, mu deket iwalong yuy pangulug

yu ya maid moy hilbi yuh tatagu. Kinali munhimbabad-dang kayu ta malinggop kayu.”

*Hay nangituttuduwan Jesus hi mipanggep hi bolhe
(Mateo 19:1-12; Lucas 16:18)*

10

¹ Tinaynan da Jesus di Kapernaum ot ume dad Judea ot umagwat da nah Wangwang an Jordan. Naamung da boy dakol an tatagu ot tuttudwana didan umat nah oggana tuwali aton.

² Wadaday immalih Pharisee an mamatnan Jesus hin mihallay panumang na ot kanan day “Kon iabulut di tugun takun Judyun ibolhen di lalakiy inayana?” ³ Kanan Jesus di “Kon nganney kanan di Tugun Moses?” ⁴ Kanan day “Kananay damana hin waday kapyaoon di lalakihi papel hi pangibolhayana inayana ya ahina intud-ak.” ⁵ Ya kanan Jesus ke diday “In-abulut Moses hidiye te namahig kayun adi kayu matuttuduwan. ⁶ Mu handih lappunah nunlutuwan Apu Dios am-in hi wada tuh luta ya lintunay ohan lalaki ya ohan babain mun-ine. ⁷ Hituwey gapunan hay lalaki ya taynana da amanan inana ta mun-addum da nah inayana ⁸ ta deket mun-addum datuwen duwa ya adida mo duwa, mu kay da oha. ⁹ Kinali adi mabalin an e punhi-anon di taguy impun-addum Apu Dios.”

¹⁰ Nibangngad da Jesus nah bale ya punmahmahan nadan disipulosna nan kinali nan mipanggep hi bolhe. ¹¹ Hay inhumang Jesus ya kananay “Hay lalakin ibolhe nay inayanat mumbintan ya maliwat te inhuyop nay udum an babain bokon nan namangulun inayana. ¹² Paddung na damdama nah babain deket ibolhe nay inayana ta mumbintan ya maliwat te inhuyop nay udum an lalaki an bokon nan namangulun inayana.”

*Hay pamhod Jesus hi u-unga
(Mateo 19:13-15; Lucas 18:15-17)*

¹³ Wadaday tatagun nun-iali day imbabale dan eda ipadapan Jesus ta idasalana dida, mu inhong-ak nadan disipulosna dida. ¹⁴ Tinibon Jesus hidiye ya bimmoh-ol ot kananay “Adiyu iadiy aliyan di u-ungan ha-on. Hanadan migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios ya hay umat ke datuwen u-ungay pangi-eda. ¹⁵ Nomnomon yuh tuwe. Mahapul an idinol di tagun Apu Dios an umat hi pangidinol di u-ungah pamaptok di aammod dat ahi migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios.” ¹⁶ Ot ohhaohhaon Jesus an apupuwon nadan u-unga on inhakmo nay taklenah ulu dat idasalana dida.

*Hanan kadangyan an tagu
(Mateo 19:16-30; Lucas 18:18-30)*

¹⁷ Mange da Jesus ya nipdug on ohan tagu ot mundukkun hi hinangngab nan kananay “Maphod an Apu, nganney atok ta midatanak hi biyag an maid di poppog na?” ¹⁸ Kanan Jesus ke hiyay “Tipet kanam di maphodak? Maid di udum hi maphod hin bokon hi Apu Dios ya abu. ¹⁹ Inilam nadan tugun Apu Dios an kananay adika pumate, adim ihuyop di bokon mu inayan, adika mangako, adika munlangkak, adika humaul hi ibbam ya un-unudom da amam ke inam.” ²⁰ Kanan nan taguy “Manu da nae Apu, te nipalpu tuwalih kaungak ya inun-unud ku.” ²¹ In-ang-ang Jesus ke hiyan waday pamhod nan hiya ot kananay “Oha mo ya abuy mahapul an atom. Eka ni-an ta em igattang am-in di limmum ya idat mu nan pihhun nunggattangam hanadah nawotwot ta waday ongal an kinadangyan muh langit. Hituwey atom ne ahika niunud ke ha-on.” ²² Dingngol nan taguh diye ya u-umyung an mahakit di nomnom na ot na-ala ot mange te kaddakaddangyan.

²³ Nunligguh Jesus ot kanana nadah disipulos nay “Naligat di kadangyan an migappat hi pun-ap-apuwan Apu Dios.” ²⁴ Dingngol nadan disipulos nah diye ya namam-an namodwong da. Kanan bon Jesus di “Makulug an naligat tuwaliy kigappatan hi pun-ap-apuwan Apu Dios. ²⁵ Ipidwak bon kalyon, nalaklakay humgopan di kamel hi tolok di bilat mu hay kigappatan di kadangyan hi pun-ap-apuwan Apu Dios.” ²⁶ Dingngol bon nadan disipulos nah diye ya namammam-an namodwong da ot waday ohan dida on kananay “Dahdi nin moy mihwang?”

²⁷ In-ang-ang Jesus ke dida ot kananay “Hay tagu ya adina kabaelan an mangihwang hi adol na. Hi Apu Dios ya abuy mangihwang hi tagu te hiya ya kabaelasan aton am-in.”

²⁸ Kimmalih Pedron kananay “Apu, dakami ya-, inwalong min am-in ot miunud kamin he-a.” ²⁹ Kanan Jesus di “Nomnomon yu tun kalyok. Hanan tagun tinayanany balena, tutulang na, aammod na, imbabalena ya payona gapuh pangun-unudanan ha-on ya hay kalin Apu Dios ³⁰ ya dakol di midat ke hiyan gun-udona. Dumakol di imbabalena, tutulang na, aammod na, balena ya payona, mu waday ahina punholholtapan. Ya hi kapoppogan di luta ya ahi midatan hi biyag an maid di poppog na. ³¹ Dakol day tatagun mibilang an natag-ed uwani an diday ahi nakababba ya dakol day nakababbad uwani an diday ahi mibilang an natag-e.”

Hay pitlunah nangalyan Jesus hi katayana

(Mateo 20:17-19; Lucas 18:31-34)

³² Handih wadada Jesus hi dalan an mange dad Jerusalem ya hiyay namangulu. Hanadan disipulosna ya tumattakut da ya takon nadan tatagun mituntun-ud ya tumattakut da damdama te umeh Jesus hidi. Inayagana nadan himpulut duwan disipulosna ot handih ab-abbu da

ya kinalina bon diday ahi maat ke hiya. ³³ Kananay “Deyan ume takud Jerusalem an ahik kadpapan an Panguluwan di tagu ta mieyak hi kad-an nadan aap-apun di padi ya nadah muntuttuduh Tugun Moses. Kalyon day mahapul an mateyak ya ipaboltanak nadah bokon Judyu ta diday mamaten ha-on. ³⁴ Ahiyak taltalangkaan ya tuppaanak ya hoplatonak ne ahiyak impipate, mu hi mikatlun algo ya mamahuwanak.”

Hay imbagan da James ke Juan hi pinhod dan ahi aton Jesus ke dida

(Mateo 20:20-28)

³⁵ Indani ya immali da nadan imbabalen Sebedi an da James ke Juan ot kanan dan Jesus di “Apu, wada anhan di pinhod min ibagan he-a.” ³⁶ Kanan Jesus di “Nganneh diye?” ³⁷ Kanan day “Pinhod mi ot an hantuh umbunam hi pun-ap-apuwam ya ahi dakami pakib-unon hi paldang mun ohah winawwan mu ya hay ohah iniggid mu.” ³⁸ Mu kananan diday “Uggeyu kattog inilay pun-ibaga yu. An pakaippol kayun munholtap hi ahik holholtapon?” ³⁹ Kanan day “Pakaippol kami.” Ot kanana bo ke diday “Makulug an ahi kayu munholholtap umat ke ha-on gapuh pangun-unudan yun ha-on, ⁴⁰ mu hay ke ahi makib-un ke ha-on ya bokonak an mamili, mu hi Ama an hi Apu Dios di ahi mangipab-un hanadah pinili na tuwali.”

⁴¹ Dingngol nadan himpulun disipulos hidiye ya bumobboh-ol da ke da James ke Juan.

⁴² Ot ayagan Jesus didan am-in ot kananay “Inila yu an hay aap-apu ya diday mumbaal hi tatagu ya hay pinhod day maunud te diday ap-apu. ⁴³ Mu adi athidin dakayu. Deket waday ohan dakayun pinhod nan hiyay katagtag-ayan ya mahapul an hiyay kay muttatyun nadan ibbana. ⁴⁴ Ya deket wada nan pinhod nan hiyay mun-ap-apu ya mahapul an mumbalin an kay muttatyu. ⁴⁵ Te ha-oy

an Panguluwan di tagu ya immaliyak an punmuttatyun am-in di tagu, bokon hay mun-ap-apu. Immaliyak an mangikateh boklan di liwat di tagu ta mihwang da.”

*Hay nangaanan Jesus hi kulap Bartimeo
(Mateo 20:29-34; Lucas 18:35-43)*

⁴⁶ Indani ya dimmatong da Jesus ya nadan disipulos nad Jerico. Handih eda tayanan hidiyen boble ya niunud day dakol an tatagu. Wada on tagun nakulap an um-umbun nah pingngit di kalatan mungkodkoddon hanadah mala-u. Hay ngadana ya hi Bartimeo an hi imbabalen Timeo. ⁴⁷ Handih dingngol nan mungkala-uh Jesus an iNasaret ya muntukuk an kananay “Apu Jesus an holag David! Homkonak anhan!”

⁴⁸ Dakol day nangihong-ak ke hiyat umop-opya ot kuma, mu pun-olot na ot ya abuy tukuk nan kananay “Holag David, homkonak anhan!” ⁴⁹ Immohnong hi Jesus ot kananay “Iali yuh tu.” Ot ayagan da nan nakulap. Kanan dan hiyay “Maphod kaya! Maka tedeyan pun-ayagan daka.”

⁵⁰ Impamaganay wagiddih nitak-op an bulwatina ot mangintataddog ot umeh kad-an Jesus. ⁵¹ Kanan Jesus ke hiyay “Nganney pinhod mun atok ke he-a?” Ya kananay “Apu, pinhod kun kaanom di kulap ku.” ⁵² Ot kananan hiyay “E ka mo. Nakaan di kulap mu gapuh pangulug mun ha-on.” Pinghanadi ya pakatibo nan tagu, ot miunud ke hiya.

*Nidayaw hi Jesus handih dimmatong ad Jerusalem
(Mateo 21:1-11; Lucas 19:28-40; Juan 12:12-19)*

11

¹ Manatong da Jesus ad Jerusalem an wadadah nangap-pit ad Betpage ya Betania nah Bilid an Oliba ya impaman-gulunay duwan disipulos na. ² Kananan diday “Ekayun dih boble ot waday tibon yun nigakod an ka-ongalnan donkey an ugge ni-an natakkayan. Ubadon yu ne in-ali yuh tu. ³ Deket waday mangibagan dakayun kananay ‘Tipet pun-ubad yu?’ Ya kanan yuy ‘Mahapul nan Ap-apu taku. Maid uhup ya ibanggad mi.’”

⁴ Ot ume da nan duwan impamangulun Jesus ya tinibo da nan ka-ongalnan donkey an nigakod hi panton di ohan bale. Handih pun-ubad da ya ⁵ kimmali nadan nangang-ang ke didan kanan day “Nganne y aton yu? Tipet pun-ubad yu?” ⁶ Inhumang da nan kinalin Jesus ot iabulut da. ⁷ In-e da nan donkey hi kad-an Jesus ot iap-ap day bulwati dah odog nan donkey ot mitakkeh Jesus.

⁸ Hanadan dakol an tatagu ya kinaan day oddan di bul-wati da ot pun-iap-ap da nah kalatan dalanona. Hanadan udum ya eda nangalah tubun di kaiw ot dadiyey nun-iaplag dah dalanonat pangipatibo dah pundayaw dan hiya.

⁹ Hanadan tatagun namangulu ya nadan mituntun-ud ya itukutukuk day pundayaw dan hiyan kanan day “Madayaw hi Apu Dios! Ya madayaw hantun intud-ak na!” ¹⁰ Madayaw kan immali te dandanin madatngan di pun-ap-apuwam an ningadan nah ammod takun hi David. Madayaw hi Apu Dios!”

¹¹ Dimmatong da Jesus ad Jerusalem ot humgop nah Templo ot mun-ang-ang-ang. Mu mungkahilong ot ikuyug na nadan himpulut duwan disipulosna ot ume dad Betania.

---

* 11:9 11:9 Psalm 118:26

*Hay mipanggep nah kaiw an fig
(Mateo 21:18,19)*

¹² Handih nabiggatanaan nalpu dad Betania ya naagan-gan hi Jesus. ¹³ Tinibona nan kaiw an fig an dakkodakkol di tubuna ot umen e maniboh bungana, mu maid te bokon hidiyey tiempon bungaana. ¹⁴ Kanan Jesus hanah kaiw di “Adika mo bumunga!” Hanadan disipulosna ya dingngol dah diyen kinali na.

*Hay nangayan Jesus nah Templo
(Mateo 21:12-17; Lucas 19:45-48; Juan 2:13-22)*

¹⁵ Handih dimmatong dad Jerusalem ya imme boh Jesus nah Templo ot pun-ipalah-una nadan gumatang ya mung-gattang nah bohongnan di Templo. Hinukwangngi nay lamesaan nadan munhannot hi pihhu ya nadan ubunan di munggattang hi paloma. ¹⁶ Iadina boy pangidalanan di tatagun waday inodnan dan igattang da nah dolan di Templo. ¹⁷ Kanana nadah tataguy “Impitudok Apu Dios an kananay ‘Hay balek ya pundasalan di tatagu.’† Mu impumbalin yuh punggattangan ta pangakawan yuh pihhun nadan umalin mundasal.”

¹⁸ Dingngol nadan ap-apun di padi ya nadan muntut-tuduh Tugun Moses ot munnomnomnom dah aton dan mamaten Jesus. Man-uke ya tumakut da te inila dan dakol day tatagun namodwong hi ituttudu na ya nadan at-attona.

¹⁹ Mungkahilong kediye ot tayanan da Jesus hidiyen boble.

*Hay kialigan nan kaiw an ugge bimmunga
(Mateo 21:20-22)*

²⁰ Handih nabigatana ya indalan da bo nah kad-an nan kaiw an fig ya inang-ang dan nakleng. ²¹ Ninomnom

---

† 11:17 11:17 Isaiah 56:7

Pedroy kinalin Jesus nah kaiw ot kananay “Apu, angangom ke din tinomyom an kaiw, deyan nakattel!” ²² Ya kanan Jesus ke diday “Nomnomon yuh tuwe, deket waday pangulug yun Apu Dios ²³ ya damanan deket kanan yu nah bilid di ‘Mit-an ka nah baybay’ ya mit-an. Am-in di nomnomnomon yun aton ya maat hin adi kayu munhalinduwa, mu kulugon yun maat. ²⁴ Takon di nganney ibaga yuh dasal yun Apu Dios ya atona hin kulugon yu. ²⁵ Ya deket mundasal kayu ya pakawanan yuy nganneh diyen ad-adin inat di ibbayun dakayu ta pakawanan damdaman Ama takun hi Apu Dios di liwat yu. ²⁶ [Mu deket adiyu pakawanan di ibbayu ya adina damdama pakawanan di liwat yu.”]

Hay adi pangulugan nadan ap-apun di Judyu an waday lebbeng Jesus an mangat hi pinhod na

(Mateo 21:23-27; Lucas 20:1-8)

²⁷ Nibangngad bo da Jesus ad Jerusalem ot handih mundaldallanan da nah dolan di Templo ya immalih kadana nadan ap-apun di padi, nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan mangipangpanguluh Judyu. ²⁸ Ot kanan dan hiyay “Nganney lebbeng mun mangat am-in hanadah at-atom? Deket waday lebbeng mu, dahdiy nangidat?” ²⁹ Hinumang na didan kananay “Wada ni-an di hanhanak ke dakayu ta deket humangon yu ya humangok damdamanan ibaga yu mipanggep hi lebbeng ku. ³⁰ Dahdiy nangitud-ak ke Juan an e mumbonyag, hi Apu Dios weno hay tagu?” ³¹ Kinalin Jesus hidiye ya munhuhumangan da an kanan day “Nganney ihumang taku? Deket kalyon takuy ‘Hi Apu Dios’ ya ahina kalyon di ‘Ya tipet uggeyu kinulug hi Juan?’ ³² Deke bot kalyon takuy ‘Hay tagu’ ya katatakut bo.” Tumakut da nadah tatagu te kulugon datuwen tatagun hi Juan ya profetas an intud-ak Apu Dios.

³³ Ot kalyon da mon Jesus di “Toan. Uggemi inila.” Ot kanan Jesus ke diday “Deket athina ya adik bo damdama kalyon ke dakayuy nangidat hi lebbeng ku.”

*Hay kialigan nan nuntanom
(Mateo 21:33-46; Lucas 20:9-19)*

12

¹ Nuntuttuduh Jesus nadah tatagun impainnab-abig na. Kananay “Waday ohan tagun nuntanom hi grapes hi laguntana. Inaladana ot mangapyah pungkopalan ya nangapya boh natag-en pungguwalyaan ot ahina piabang ot ahi umeh udum an boble.

² Handih nadatong nan grapes ya intud-ak nay ohan muttatyunat ena alan di dowana. ³ Mu nadan mun-abang ya dimpap dah tuwen muttatyu ot banakdungan da ot ahida itud-ak an maid di indat da. ⁴ Immitud-ak boh ohan muttatyuna, mu binanakdungan da bo ya numba-inan da. ⁵ Intud-ak bon nan kon lutay ohan muttatyuna ot patayon nadan mun-abang. Athidiy boy impangat da nadah udum an muttatyun intud-ak nan kon luta an binanakdungan da dida ya pinate day udum. ⁶ Maid moy udum hi ena itud-ak ot itud-ak na mo nan impakappinhod nan imbabalena. Kanan nan kon lutay ‘Agat tun imbabalek di itud-ak ku. Inilak ot lispituwon da.’ ⁷ Mu imme nan imbabalen nan kon luta ya kanan nadan mun-abang di ‘Tuwe nan imbabalenan mamoltan tuh lutana. Agat patayon takut ditakuy mangibagi tuh boltanona.’ ⁸ Dimpap da tut-uwa ot patayon da ot eda iwele.”

⁹ Ot kanan Jesus nadah tataguy “Nganne nin moy aton nan kon luta nadah mun-abang? Kon adina e pumpate didat ipaabang nah udum nan laguntana?”

¹⁰⁻¹¹ Kanana boy “Wadan binidbid yu nan nitudok an kananay

‘Hanan batun pinilin Apu Dios an binalon nadan mangapyah bale ya hidiye ot ahan di nahamad an ikapyah bale. Ya maphod peman hidiyen inat Apu Dios!’ ”*

¹² Hanadan ap-apun di Judyu ya ihik dan dopapon hi Jesus te inila dan diday nangipadngolanan diyen ab-abig na, mu tumakut da nadah tatagu ot tumayan da.

*Hay pumbayadan hi buwis ke Cesar an ap-apud Roma
(Mateo 22:15-22; Lucas 20:20-26)*

¹³ Indani ya immali da nan Pharisee ya nadan tatagun Herod an intud-ak nadan ap-apun di Judyu ta eda patnaan hi Jesus. Kanan day ¹⁴ “Apu, inila mi an makulug am-in di kalyom ya ituttudum nan makulug an pangi-en Apu Dios. Adika mihapitan hi kalin di tatagu ya adim hangudon di kinatagun di dahdih diye. Kalyom ke dakami, kon miabulut hi Tugun Moses di pumbayadan takun Judyu hi buwis nah ap-apud Roma? Mumbayad kami weno adi?”

¹⁵ Mu inilan Jesus an manmannibo dah ipabahul dan hiya. Ot kanan diday “Antipet eyak patpatnaan ke dakayu? Iali yu on kalang ta tibok.” ¹⁶ Ot idat da ya kanan Jesus di “Dahdiy kon-anga ya kon ngadan hi wada tuh kalang?” Ya kanan day “Hi Cesar.” ¹⁷ Ot kanan Jesus ke diday “Idat yun Cesar di lebbeng nan midat ke hiya ya idat yun Apu Dios di lebbeng nan midat ke hiya.” Ya namodwong dah kinali na.

*Hay ahi taku kamahuwan
(Mateo 22:23-33; Lucas 20:27-40)*

¹⁸ Wadada boy immalih Saducee hi kad-an Jesus an dadiye nan mangalin adi mamahuwan di nate. ¹⁹ Kanan dan hiyay “Apu, hay intudok Moses ya kananay deket nalahin di ohan lalaki ya nate an maid di imbabaleda

* 12:10-11 12:10-11 Psalm 118:22-23

nah inayana ya mahapul an bintanon di ohan tulang nan lalaki nan nabalun babai, ta deket mun-imbabale da ya mibilang an imbabalen nan nate. ²⁰ Ot nganney innun tuwe? Wadaday pitun hintutulang an linalaki. Nalahin nan panguluwan, mu indani ya naten maid di imbabalena. ²¹ Binoltan nan nikadwa ya nate bon maid di imbabalena. Athidi boy naat nah nikatlu. ²² Numboboltanan dan amin an hintutulang, mu nate dan maid di imbabale dan amin. Indani ya nate mo nan babai. ²³ Hantuh kamahuwan di nate, dahdi moy ahi kon inayan nah babain deyan am-in da ya in-ine da?"

²⁴ Kanan Jesus di "Hinaey nihallaan yu. Hinaey kitibanan uggeyu naawatan di impitudok Apu Dios ya nan ongal an kabaelana. ²⁵ Hantuh ahi kamahuwan di nate ya umat da nadah anghel hi langit an maid di mun-iine. ²⁶ Wada boy ohah kalyok mipanggep ketuwe. Kon uggeyu naawatan nan intudok Moses an kinalin Apu Dios handih nakihummangan ke hiya nah mundadalang an ka-ka-iw? Hay kinalin Apu Dios ya 'Ha-oy di Dios da Abraham, hi Isaac ya hi Jacob.' ²⁷ Hay kibalinan diye ya hiyay Dios di matagu, bokon hay nate. Hinae mo nan kanak di nakaihhalla kayu."

Hay umanhan an tugun Apu Dios

(Mateo 22:34-40; Lucas 10:25-28)

²⁸ Wada nan ohan muntuttuduh Tugun Moses an dingngol nah diyen kinalin Jesus ya inilanan maphod hidiyen impanumang na nadah Saducee. Kinali kanaan hiyay "Nganney umanhan an tugun?" ²⁹ Kanan Jesus di "Hay umanhan an tugun ya hituwe: 'Pakaddonglon yun tatagun holag Israel, nan Ap-apu takun hi Apu Dios ya abuy Ap-apu. ³⁰ Hiya ya abuy umanhan an pinhodon taku ya am-in di nomnomon ya hay aton, ya inomnom

am-in ke hiya.’ ³¹ Hay mikadwa ya ‘Pinhodon yuy ibba yun tagu umat hi pamhod yuh adol yu.’ Datuwen duway umanhan am-in nah Tugun Apu Dios.” ³² Kanan nan muntuttuduh Tugun Moses di “Makulug hinaen kinalim Apu. Maid di udum hi Ap-apu taku hin bokon hi Apu Dios ya abu ya maid di udum an Dios mu hiya ya abu. ³³ Mahapul an hiyay pakappinhodon taku ya pinhodon taku damdamay ibba takun tagu umat hi pamhod takuh adol taku. Datuway umanhan mu nadan nganne dadiyen iappit ke Apu Dios.” ³⁴ Inilan Jesus an naawatan nan tagu ot kananan hiyay “Tuwen inilaom di ine-en di pun-ap-apuwan Apu Dios.” Nagibbuh tuwe ya waday oha on bumaba-in an mamagbagan Jesus.

Hi Kristo ya bokon ya abu holag David, mu hi Apu na damdama

(Mateo 22:41-46; Lucas 20:41-44)

³⁵ Handih muntuttuduh Jesus nah Templo ya kanana nadah tataguy “Nganney kibalinan nan kanan nadan muntuttuduh Tugun Moses an hi Kristo ya holag din hi David? ³⁶ Handi ya impanomnom nan Espiritun Apu Dios ke David hituwen kinalina:

‘Kanan Apu Dios nah Apuk di: Umbun kah winawwan ku inggana paka-apputok am-in nadan buhul mu.’†

³⁷ Nomnomon yu ke, deket kanan David di hi Apu nah Kristo, nganney innunan hi Kristo ya holag David?”

Am-in nadan tatagun naamung ya pinpinhod dan dongdonglon nan kalkalyon Jesus.

Hay gaga-ihon pangi-en nadan muntuttuduh Tugun Moses

(Mateo 23:1-36; Lucas 20:45-47)

³⁸ Kanan bon Jesus ke diday “Nomnomon yu tun kalyok ta adiyu iun-unud nadah muntuttuduh Tugun Moses.

---

† 12:36 12:36 Psalm 110:1

Dida ke ya mumbulwati dah andukket imatunan di tatagu didan mittulu da peman. Ya pinhod dan abun pitpit-bal nah malkadun kawad-an di dakol an tatagu. ³⁹ Ya pinhod da bon umbun hi ubunan di madayaw an taguh simbaan ya nah waday hamul. ⁴⁰ Ya deke bot mundasal da ya dukkadukkayon dat hay panibon di tatagun dida ya kay makakullug an makaphod da yaden deman ot an hauhaulon da nadan nabalun binabait pun-ala day limmu da. Hidiyey gapunan nahalman di ahi pangastigun Apu Dios ke dida.”

Hay indat nan nabalun babai

(Lucas 21:1-4)

⁴¹ Inumbun hi Jesus nah dommang di pangiamungan dah pihhu nah Templo ot ang-ang-angona nadan tatagun pun-iha-ad day pihhu dah di ya dakol day kakadangyan an ongal an pihhuy pun-iha-ad da. ⁴² Immali nan ohan nakawwotwot an nabalun babai ya dudduwan hepeng di inha-ad na. ⁴³ Inayagan Jesus nadan disipulosna ot kanan diday “Nomnomon yu tun kalyok an hanan duwan hepeng an inha-ad nan babai ya nabalbalol mu nan inha-ad nadan udum ⁴⁴ te nan inha-ad da ya hidiyey hinawwal da. Mu nan nawotwot an babai ya am-ammunah diyen pihhuna, mu inhanakul nan inha-ad hidiyen amin.”

Hay nangipainilaan Jesus hi kapa-iyen nan Templo ya hay ahina punholholtapan hi udum hi algo

(Mateo 24:1,2; Lucas 21:5,6)

13

¹ Handih puntayanan da Jesus nan Templo ya kanan nan ohan disipulos nay “Apu, tibom ke, maphod hantun Templo ya hantudan batun ingkapyda.” ² Kanan Jesus di “O, maphod tun tibtibbon yu, mu hi udum hi algo ya

ahi mapa-in am-in ta maid di ohan batun munnanong nan niha-adana.”

³ Indani ya um-umbun hi Jesus nah Bilid an Oliba nah dommang nan Templo ya imme da Pedro, hi James, hi Juan ya hi Andres hi kad-ana ot ab-abbu dah di ya kanan dan hiyay ⁴“Kalyom ke dakami hin kakon-anay ahi kaatan datuwen kinalim. Ya hin nganney ahimi pangimatunan hi kaatan tuwe ya nadan udum an maat.”

⁵ Ot ituttudunay mipanggep kediyeen kananay “Halipatan yu ta adi kayu mahaul ⁶ te dakol di ahi umalin kanan day didah Kristo ta dakol day ahi mahaul. ⁷ Ya ahiyu donglon di gubat hi kabobboble, nih-up ya nidawwi, mu adi kayu tumakut. Datuwey ahi ma-ma-at, mu bokon hidiyey kapoppogan di luta. ⁸ Am-in di kabobboble ya ahida munggugubat, ahi wadaday kolyog ya bitil. Datuwey ahi kilappuwan di ligat.

⁹ Halipatan yu bo te ahi dakayu dopapon ta ie dakayuh punhumalyaan di Judyu ya edakayu punhoplat nadah simbaan. Ahi dakayu bo ipataddog hi hinangngab di gobernador ya nadan udum an ap-apu gapuh pangulug yun ha-on, kediyeen ahiyu pangipainilaan ke dida hi mipanggep ke ha-on. ¹⁰ Mahapul an mipainilah kabobbobleh tuwen pangi-en Apu Dios ta ahi madatngan di kapoppogan di luta.

¹¹ Deket dopapon dakayu ta edakayu humalyaon ya adi kayu madanagan hi ihumang yu te hay ahiyu kalyon kediye ya malpuh Espiritun Apu Dios, bokon hi nomnom yu. ¹² Ya kediyeen tiempo ya hay tulang ya hiyay mangipipateh tulangna, hay ammod ya hiyay mangipipateh imbabalena ya athidi boy imbabalen hiyay mangipipateh ammod na. ¹³ Ahi dakayu hihingngitan am-in hi tatagu

gapuh pangulug yun ha-on. Mu nan mangippol hi pun-holholtapana ya adina iwalong di pangulug nan ha-on inggana magibbun am-in datuwe ya ahi mihwang.”

Hay mipanggep nah katatakut

(Mateo 24:15-28; Lucas 21:20-24)

¹⁴ Kanan bon Jesus di “Ahiyu tibon nan himpappangen balawon Apu Dios an mihaad nah bokona kiha-adan.* (Dakayun mamidbid ketuwe ya mahapul an maawatan yu.) Hantuh ahi mumpatiboh tuwe ya am-in di tataguh kabobbobled Judea ya ahida buntik nadah bilid. ¹⁵ Hanan tagun wadah dolan di balena ya mahapul an adi humgop an e umalah ngunut na, mu buntik ot ya abu. ¹⁶ Athidi bo nah tagun wadah payon mahapul an adi umanamut an e mangalah bulwatina, mu buntik ot ya abu. ¹⁷ Kediye bo ya mahmok nadan binabain himmiga ya nadan waday golang da. ¹⁸ Mundasal kayun Apu Dios ta adi mipaddih ahi kotolan ¹⁹ te dadiyen ahi maat ya nakahalman an abu mu nadan nalana-u nipalpun dih nunlutuwan Apu Dios hi luta ingganad uwani, mu nagibbu ke mo kayah diye ya maid moy athidi. ²⁰ Mu gapu nadah tatagun pinilin Apu Dios ya kinaananay algon punligligatan di tagu te gulat nat uggena in-athidi ya maten am-in di tagu.

²¹ Wadaday tatagun ahida kanan di ‘Tibon yu, deyah Kristo!’ weno ‘Wadah dih Kristo!’ mu adiyu kaya kulugon. ²² Kalyon da dadiye te wadaday tatagun ahida kanan di didah Kristo weno kanan day profetas da, mu adi kaya makulug. Dakol di ahida ipatibon umipamodwong ta patnaan dan haulon nadan tatagun Apu Dios, mu adinadaman mahaul da. ²³ Kinali halipat-an yu ot deyan kinalik ke dakayu.

---

* 13:14 13:14 Tibon yuy Daniel 11:31 ya 12:11, Mateo 24:15

*Hay ahi bo aliyan Jesus**(Mateo 24:29-31; Lucas 21:25-28)*

²⁴ Hantuh kagibbuwan am-in datuwen ahi maat ya tumapol di algo ya bulan. ²⁵ Ya mag-a nadan bibittuwon ta maid di potok na. ²⁶ Deket magibbuh tuwe ya hantuh ahik aliyan an Panguluwan di tagu ya ahiyak tibon nah kulabut an matiboy ongal an kabaalak ya dayaw ku. ²⁷ Ahik itudak nadan anghel kut eda amungon nadan napilin tatagun Apu Dios hi kabobboble tuh luta.

*Hanan kaiw an fig**(Mateo 24:32-35; Lucas 21:29-33)*

²⁸ Inila taku an deket mamuddal di tubun nan kaiw an fig ya nih-up di tialgo. ²⁹ Athidi hantuh ahik aliyan an deket ma-ma-at am-in tun kinalik ya inila yun gagala moy aliyak. ³⁰ Nomnomon yuh tuwe! Am-in datuwen kinalik an ahi maat ya ahi akhupan di udum ke dakayu te adida nian mate yaden maat datuwe. ³¹ Ahi mama-id di kabunyan ya luta, mu hay kalik ya munnanong ta nangamung.

*Maid di ohan nanginilah aliyan Jesus**(Mateo 24:36-44)*

³² Maid di ohan nanginilah aliyak takon nadan anghel hi langit ya ha-oy an Imbabalen Apu Dios ya uggek damdama inilay aliyak. Te hi Aman hi Apu Dios ya abuy nanginila. ³³ Kinali halipat-an yu ta mundadaan kayu te ugge inila hin kakon-anay aliyak. ³⁴ Umat nah ohan tagun e mumbaatan iukod nay balena nadah muttatyuna. Waday oha on midatan hi ngununa. Kalyona nah mundug hi panton ihamad nan mungguwalya.”

³⁵ Kanan bon Jesus di “Halipat-an yu te maid di maptok hi kibangngadak umat kediye tagun adi mainila hin hi mahmahdom, hi gawan di hilog, hi talan-uwan di manuk

weno hi biggatnay kibangngadana. ³⁶ Athidi bon haoy an maid di maptok di ahik kibangngadan. Nganne nin hin akhupan dakayun ugge nundadaan? ³⁷ Hituwen pungkalik ya bokon dakayu ya abuy pangalyak, mu hi amin di tagu, kinali halipat-an yu.”

*Hay planun nadan buhul Jesus hi pamatayan dan hiya
(Mateo 26:1-5; Lucas 22:1,2; Juan 11:45-53)*

14

¹ Duway algo mo ya madatngan nan Piyestan di Nalauwan di Anghel Apu Dios ya Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi yeast. Hanadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya inhumangan da hin nganneyn innun dan mangidalunun mampap ke Jesus ta pipate da. ² Mu kanan day “Adi taku ipaddid uwanin piyesta te indani ya gumulu day tatagu.”

*Hay nangiduyagan nan babaih nakangnginan lana ke Jesus
(Mateo 26:6-13; Juan 12:1-8)*

³ Handih mangmangngan da Jesus ad Betania hi balen da Simon an hiya nan mung kangpu ni-an di adol na ya immali on babai an inodnanay ohan butilyan naha-adan hi nakangnginan bangbanglun lanan kanan dan nard. Linukatana ot iduyag na nah ulun Jesus. ⁴ Hanadan udum an tatagun wadah di ya adin abuy boh-ol da nah babain kanan day “Ayyokah diyen bangbanglun lana. ⁵ Gulat nat nigattang ya ongal ot an pihhun midat nadah nawotwot.” Namahig di pangali dan hiya.

⁶ Mu kanan Jesus ke diday “Nangamung pen hiya. Tipet athinay pangali yun hiya? Hidiyen inat nan ha-on ya maphod. ⁷ Hanadan nawotwot ya damanan baddangan yu dida te wadadat nangamung takon di ngannen tiempo.

Mu ha-oy ke ya adiyak makihkihtun dakayu ta nanga-mung. ⁸ Hantun babai ya inat nay maat na. Hidiyen nangiduyaganah lana ke ha-on ya kay na indadaan di adol kun milubuk. ⁹ Nomnomon yuh tuwe. Am-in hanadah boblen kipainilaan di kalin Apu Dios ya ahi makalkaliy inat nan ha-on an panginomnoman ke hiya.”

*Hay nangabulutan Judas hi pangihdulananan Jesus
(Mateo 26:14-16; Lucas 22:3-6)*

¹⁰ Indani ya immeh Judas Iskariote an oha nadah him-pulut duwan disipulos Jesus hi kad-an nadan ap-apun di padi ot e makihummangan mipanggep hi pangipadpapan dan Jesus. ¹¹ Ya maan-anla da ot kalyon dan hiyan idatan dah pihhu. Nipalpun diye ya hahalipat-anay pangipadpapanan Jesus.

*Hay nanganan da Jesus ya nadan disipulosna kediyen
Piyestan di Nala-uan di Anghel Apu Dios
(Mateo 26:17-25; Lucas 22:7-14,21-23; Juan 13:21-30)*

¹² Handih namangulun algon di Piyestan di Tinapay an ugge naha-adan hi yeast an kediyen algoy pangiapitan da nah kalnero an hamulon dah panginomnoman da nah Nala-uan di Anghel Apu Dios ya kanan nadan disipulos Jesus di “Daanay emi pundadaanan hi etaku panganan tuh piyesta?” ¹³ Kanan Jesus nah duwan disipulos nay “Ume kayu nah boblet deket tibon yu nan tagun nun-agtuh buwod ya unudon yu inggana nah balen hogpana. ¹⁴ Kanan yu nah kon baley ‘Kanan nan Ap-apu takuy daanay panganan min nadah disipulos ku hantuh piyesta?’ ¹⁵ Ya ituddu nan dakayu nan ongal an kuwartu nah mikadwan gladu an dehdin am-in di mahapul taku. Hidiy eyu pangidadaanan hi kanon taku.”

¹⁶ Ot ume da nan duwan disipulosna ya makulug paman nan kanan Jesus ot idadaan day kanon da kediyen piyesta.

¹⁷ Mungkahilong kediye ya dimmatong da Jesus ya nadan disipulosna. ¹⁸ Handih mangan da ya kananay “Hituwey kalyok, waday ohan dakayun ahi mangihdul ke ha-on. Dehtud uwanin makikan ke ditaku.” ¹⁹ Dingngol dah diye ya mahakit di nomnom da ya waday oha on kananay “Kon ha-on?” ²⁰ Himmumang hi Jesus an kananay “Hay ohan dakayun himpulut duwan makikan ke ha-on an pakitam-ol nay tinapay na tuh malukung. ²¹ Ha-oy an Panguluwan di tagu ya ahiyak patayon ta umannung nan impitudok Apu Dios, mu mahmok an abu nan tagun mangihdul ke ha-on. Kudukdulnay ugge nitungo.”

Hay panganan nah tinapay ya panginum nan mainum hi panginomnan hi natayan Jesus

(Mateo 26:26-30; Lucas 22:15-20; 1 Corinth 11:23-25)

²² Kediye mangan da ya inalana Jesus nan tinapay ot mumpasalamat ke Apu Dios. Pinani-ang na ot ikap-ong nan dida ot kananay “Alan yu ta kanon yu, hituwey adol ku.” ²³⁻²⁴ Nagibbuh diye ya inalana nan basun natalwan hi mainum ot mumpasalamat bon Apu Dios. Indat nan dida ot kananay “Hituwey dalak an tumodtod ta kipaannung nan balun nakitobalan Apu Dios an kiphodan di tagu.” Ot uminum dan am-in. ²⁵ Ya kanana boy “Kalyok ke dakayu, adiyak mo uminum ketuwen mainum inggana hantuh ahik panginum nah hinnatkon an mainum hidih pun-ap-apuwan Apu Dios.”

²⁶ Nagibbuh diye ot mungkanta dah pundayaw dan Apu Dios ot ahida umen nah Bilid an Oliba.

Hay nangalyan Jesus hi pangihautan Pedro an inila nah Jesus

(Mateo 26:31-35; Lucas 22:31-34; Juan 13:36-38)

²⁷ Indani ya kanan Jesus ke diday “Am-in kayu ya ahiyak punhintatayyanan. Hidiyey umannung nan impitudok

Apu Dios an kananay ‘Pipatek nan mumpattol hi kalnerot miwahit nadan kalnero.’ ²⁸ Mu hantuh kamahuwak ya mamanguluwak an umed Galilee ta ahi kayu miunud.” ²⁹ Mu kanan Pedroy “Takon di taynan daka hantudah iibbak ya adi daka taynan ke ha-on.” ³⁰ Mu kanan Jesus ke hiyay “Kalyok ke he-ah tuwe, ad uwanin hilog ya mumpitlun ihaut mun kanam di uggeyak inilan he-at ahi pidwan tumalan-unwan di manuk.” ³¹ Mu kanana ot ya abuy “Takon nin di makikateyak ke he-a ot adinadaman ek kanan di ugge daka inilan ha-on.” Ya am-in nadan disipulos ya athidiy kinali da.

*Hay e nundasalan Jesus ad Getsemani
(Mateo 26:36-46; Lucas 22:39-46)*

³² Imme dad Getsemani ot kanan Jesus ke diday “Mihtu kayu ta eyak mundasal.” ³³ Ammuna da Pedro, hi James ya hi Juan an ingkuyug na. Hi Jesus ya u-umyung ya mahakit di nomnom na. ³⁴ Kananan diday “Dehtun namahig di hakit di nomnom kun kayak mate. Mihtu kayu ni-an ya adi kayu mahuyop ta ib-ibbaanak.”

³⁵ Imme nah e-elena ot munlukbub an mundasal ta adi maat hidiyen punholholtapana. ³⁶ Kananah dasal nay “Ama, he-a ya ongal di kabaalam an damanan atom am-in. Daan mo anhan ta adi maat hidiyen ek punholholtapan. Mu nangamung ka, hay pinhod muy maunud, bokon hay pinhod ku.”

³⁷ Ot mibangngad hi kad-an nadan disipulosna ya nakahhuyop da, ot kananan Pedroy “An nahuyop ka, Simon? Kon adi kayu pakaippol hi hinuyop yu takon di hin-oras ya abu?” ³⁸ Kanana bon diday “Halipat-an yu ya mundasal kayu ta adi kayu mahaul an munliwat. Inilak an pinhod yun mangun-unud, mu makudang di kabaelan yu.”

³⁹ Imme bo ot e mundasal an hidiye boy indasal na.
⁴⁰ Nibangngad boh kad-an nadan disipulosna, mu nakah-huyop da bo. Namahig an adida pakaippol hi hinuyop da. Binanguna dida, mu uggeda inilay kalyon dan hiya.

⁴¹ Handih pitlunan nibangngadana ya kananan diday “Kon ito-ol yuy huyop? Bumangun kayu mo te nadatngan di pamatayan nadan nungkaliwat an tatagun ha-on an Panguluwan di tagu. ⁴² Makayu ta etaku damuwon dida. Deyan mangali nan nangihdul ke ha-on!”

Hay namaludan dan Jesus

(Mateo 26:47-56; Lucas 22:47-53; Juan 18:3-12)

⁴³ Nanongnan mungkalkallih Jesus ya dimmatong hi Judas an oha nadah himpulut duwan disipulos nan ibbana nadan intud-ak nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan mangipangpanguluh Judyun numpun-odon dah ispada ya bakdung an e mampap ke hiya. ⁴⁴ Hi Judas ya tinuguna tuwali nadan ibbanan kananay “Ahiyu imatunan nan etaku dopapon te ahik awalon. Deket inawal ku ya umali kayu ta alan yu ya pakagguwalyaan yuh eyu pangieyan.”

⁴⁵ Immeh Judas hi kad-an Jesus ot kananay “Apu, immali kami.” Ya inawal na. ⁴⁶ Ot ume nadan ibban Judas ot baludon dah Jesus. ⁴⁷ Hanan ohan muntattaddog an disipulosna ya inuknut nay ispada na ot palangona nan ohan muttatyun di natag-en padi ya nan inga nay napalang.

⁴⁸ Kimmalih Jesus an kananan diday “Tipet kah-in di ekayu mun-odon hi ispada ya bakdung an mampap ke ha-on? Kon nakabahhulanak? ⁴⁹ Kabigabigat on wadaak nah Templo an muntuttudun dakayu ya tipet uggeyak dimpap? Mu takombo, te mahapul an umannung nan

impitudok Apu Dios.” ⁵⁰ Am-in da nan disipulosna ya binumtik dan tinaynan dah Jesus.

⁵¹ Wada on ohan kat-agun lalakin in-awako na ya abuy ulon miun-uunud ke Jesus an eda ot dopapon, ⁵² mu binumtik an maid di nihanih adol na te linapdit dah diyen ulona.

Hay nahumalyaan Jesus hi hinanggab nadan ap-apun di Judyu

(Mateo 26:57-68; Lucas 22:54,55,63-71; Juan 18:13,14,19-24)

⁵³ Ot iedah Jesus nah balen nan natag-en padi. Wadadah din am-in nadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ya nadan muntuttuduh Tugun Moses. ⁵⁴ Niunuunud hi Pedro, mu ugge nih-up te nihaad nah dola. Nakib-un hanadah guwalya ot makian-annidu.

⁵⁵ Hanadan ap-apun di padi ya am-in nadan ibbadan konsehal di Judyu ya tagan day mahma nadah tatagu hi mabalin an ipabahul dan Jesus ta pangigadulan dan mamaten hiya. Mu maid di mahamak da. ⁵⁶ Dakol day nuntistiguh langkak mipanggep hi inat na, mu adi mun-uunnud di kalyon da.

⁵⁷⁻⁵⁸ Wadada nan nunlangkak an kanan day “Dingngol miy kinalin Jesus an kananay pa-iyona nan Templo, mu mala-uy tulun algo ya hannotana kanuh oha bon Templon ugge kinapyan di tagu.” ⁵⁹ Mu takon di datuwen nuntistigu ya adi mun-uunnud di kalyon da.

⁶⁰ Timmaddog nan natag-en padi ot kananan Jesus di “Kon makulug datuwen ipabahul da? Nganney panumang mu?” ⁶¹ Mu op-opyah Jesus an adi kumali. Ya kanan bon nan natag-en padiy “Kon he-ah Kristo an Imbabalen Apu Dios?” ⁶² Kanan Jesus di “Om, ha-oy, ya am-in kayu ya ahiyak tibon an Panguluwan di tagu an umbun hi

winawwan Apu Dios an Kabaelanan am-in. Ahiyak bo tibon nah kulabut hantuh ahik kibangngadan.”

⁶³ Kinalinah tuwe ya binik-in nan natag-en padiy bulwatinah bungot na ot kananay “Adi mahapul an waday udum an muntistigu te dingngol takuy kinalina. ⁶⁴ Deyan dingngol yuy puntaltalangganan Apu Dios. Nganney punnomnom yu?” Ya kanan dan am-in di “Mahapul an mate te numbahul.” ⁶⁵ Wadaday udum an tinuppaan dah Jesus ya hinaniyan day matana on dinuntuk dan kanan day “Dahdiy nanuntuk ke he-a?” Ya dinaw-en damdaman nadan guwalya.

*Hay nangihautan Pedro an hiya ya ohan ibban Jesus
(Mateo 26:69-75; Lucas 22:56-62; Juan 18:15-18,25-27)*

⁶⁶⁻⁶⁷ Nanongnah Pedro nah dolan makian-annidu nadah guwalya ya immali on ohan babain muttatyun nan natag-en padi ya inimatunanah Pedro ot kananay “He-ay ohan ibban Jesus an iNasaret, hiyah?” ⁶⁸ Mu inhaut Pedro an kananay “Bokonak! Uggek inilah naen pungkalim.” Bimmah-el hi Pedro nah alad ya timmalan-uy manuk.

⁶⁹ Tinibo bon nan babain muttatyu ot kanana nadah tataguy “Hiya kaya nan ohan ibban Jesus.” ⁷⁰ Mu inhaut na bon kananay bokona ibbah Jesus. Indani bo ya kanan nadan tatagu ke hiyay “Adinadaman ihaut mu te takon di he-a ya nalpu kad Galilee.” ⁷¹ Indani mo ahan ya kananay “Isapatak an takon di patayonak ke Apu Dios! Uggek man inilah naen tagun kalkalyon yu.” ⁷² Nagibbun kinali nah diye ya timmalan-uy manuk an hidiyey pidwana ya ninomnom na nan kinalin Jesus ke hiya an kananay “Mumpitluy ahim pangalyan an kanam di uggeyak inila ta ahi pidwan di tumalan-uwang di manuk.” Ot mungkoga gapun inat na.

*Hay nunhumalyaan Pilatu ke Jesus
(Mateo 27:1,2,11-14; Lucas 23:1-5; Juan 18:28-38)*

15

¹ Biggabiggat nah nabiggatana ya naamung da bo nadan ap-apun di padi ya nadan mangipangpanguluh Judyu ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya nadan konsehal. Inhuhummangan day aton dan Jesus ot baludon da ot iedah kad-an Pilatu an gobernador.

² Kanan Pilatu ke hiyay “Kon he-ay patul di Judyu?” Kanan Jesus di “Deya bon hinaey kanam.” ³ Ya dakol di ipabahul nadan ap-apun di padi ke hiya. ⁴ Ot kanan Pilatu ke hiyay “Nganney panumang mu? Deyan dakol di ipabahul dan he-a.” ⁵ Mu adi humumang hi Jesus ya namodwong hi Pilatu.

*Hay pangpipatayan dan Jesus
(Mateo 27:15-26; Lucas 23:15-25; Juan 18:39—19:16)*

⁶ Deket Piyestan di Nala-uwan di Anghel Apu Dios ya waday ohan oggan ipaen nan gobernador hi nikalabut, mu nangamung di pinhod di tatagun mipae. ⁷ Kediye ya wada on nikalabut an hi Barabbas an pimmate handih nakilaban dah gubilnun di Roma. ⁸ Handih naamung nadan tatagut ibaga dan Pilatuy pinhod dan mipae ⁹ ya kanaan diday “An pinhod yun ipaek hantun patul di Judyu?” ¹⁰ Man-uket kinalin Pilatuh diye ya inila nan maid di bahul Jesus, mu gapuh amon nadan ap-apun di padi ya impadpap da. ¹¹ Mu inhapitan nadan ap-apun di padi nadan tatagut ot hi Barabbas di ibaga dan ipaen Pilatu ta bokon hi Jesus. ¹² Imbagan Pilatu hin nganney atonan Jesus an kananay “Nganne moy atok hantuh kanan yun patul di Judyu?” ¹³ Ya muntukuk am-in nadan tatagun kanan day “Ipatak hi krus!” ¹⁴ Mu kanan Pilatuy “Tipe-? Kon nganney bahul tuwen tagu?” Mu pun-olot da ot

ya abuy tukuk dan kanan day “Ipatak hi krus!”¹⁵ Inun- unud Pilatu di pinhod nadan tatagu, ot hi mo Barabbas di ipaena. Hi Jesus ke ya impahoplat na ot ahina ipaboltan hanadah tindalu ta eda ipatak hi krus.

*Hay nuntalalangkaan nadan tindalu ke Jesus
(Mateo 27:26-31; Juan 19:2,3)*

¹⁶ Inihgop nadan tindalu Jesus hi balen nan gubernador ot ayagan dan am-in nadan ibbadan tindalu. ¹⁷ Immala dah maingit an bulwatin umat hi bulwatin di patul ot ipabulwati dan Jesus ya nangapya dah pongot an hubit ot ipapngot dan hiya. ¹⁸ Tinaltalangkaan dan kanan day “Dayawon taku paman tun Patul di Judyu!” ¹⁹ Nunhoplat day uluna ya nuntuppaan da. Ya deke on nundukkun da ya nunyuung dan hiya. ²⁰ Nagibbun tinaltalangkaan da ot kaanon da nan maingit an impabulwati dan hiya ot ipabangngad da nan imbulwatina, ot ieda nah eda pangipatakan ke hiya.

*Hay nipatakan Jesus hi krus
(Mateo 27:32-44; Lucas 23:26-43; Juan 19:17-27)*

²¹ Wadadah dalan ya dinamu dah Simon an iCyrene an aman da Alexander ke Rufus ot ipilit nadan tindalun pah-onona nan krus Jesus. ²² In-e dah Jesus nah kanan dan Golgota an hay kibalina ya gunit di ulu. ²³ Handih dimmatong dah di ya e ot painuman nadan tindalu Jesus hi mainum an nad-uman hi mira an aga, mu adina pinhod.

²⁴⁻²⁶ Ot handih nungaway algo ya impatak da nah krus an nitudkan tuwen impabahul dan hiya: “Hituway Patul di Judyu.” Nagibbun impatak da ot ibubunut da hin ganney alan di hin-oh-an dida nah bulwatina.

²⁷ Wadaday duwan mangakon nipatak da damdamah krus, ohah winawwana ya nan ohah iniggid na.

²⁸ (Hituwey immannungan din kinalin Apu Dios an nitudok an kananay “Imbilang dan nabahulan.”)

²⁹ Am-in nadan munla-u ya munwigigiwig dah panal-talangga dan Jesus an kanan day “Daan bo nan kanam an pa-iyom nan Templo ya bohwatom hi tulun algo? ³⁰ Deya ot an adim baddangan di adol mut makaan ka nah krus.”

³¹ Takon nadan ap-apun di padi ya nadan muntuttuduh Tugun Moses ya taltalangga da damdamah Jesus an kanan day “Tipe nin ta binaddanganay udum ot tumagu da yaden adina kabaelan an baddangan di adol na?

³² Tibon taku ya- peman hin makaan dih nipatakana. Hituwe kanun tagu ya patul di holag Israel an pinilin Apu Dios an Kriston mangipaptok hi tagu. Deket makaan ya kulugon taku peman.” Takon nadan duwan nipatak ya taltalangga da damdamah Jesus.

Hay natayan Jesus

(Mateo 27:45-56; Lucas 23:44-49; Juan 19:28-30)

³³ Maal-algon diye ya himmilong am-in di bobleh tulun oras. ³⁴ Indanit himbatangan ya tinumkuk hi Jesus an kananay “Eloi, Eloi, lama sabaktani?” Hay kibalinan tuwe ya “Apu Dios an Dios ku, tipet eyak inwalong ke he-a?”* ³⁵ Hanadan tatagun nangngol ke hiya ya kanan day “Donglon yu, deyan pun-ayaganah Elijah.” ³⁶ Indani ya waday ohan didan nunggagalan ena itam-ol di kapo nah pimmainum ot ipalat nah paul ta ipatitip nan Jesus. Kananay “Tibon taku ya- peman hin umalih Elijah an mamaddang ke hiyat makaan nah krus!” ³⁷ Indani ya tinumkuk boh Jesus ot mate. ³⁸ Kediye nate ya nakaidihhan an nahathat hanan kurtina nah Templo an nipalpuh kayangna inggana puuna.

---

* 15:34 15:34 Psalm 22:1

³⁹ Hanan ap-apun di tindalun muntattaddog hi kad-an nan krus Jesus ya dingngol nay tukuk Jesus ya tinibonay ine-en di natayana ot kananay “Makulug peman an Imbabalen Apu Dios hituwen tagu.”

⁴⁰ Wadada damdamay binabai nah nidawdawin ang-ang-angon day ma-ma-at. Wadah dih Maria Magdalena, hi Maria an inan da Joses ke James an ung-unga mu nan oha bon James ya hi Salome. ⁴¹ Niunuunud dan Jesus ya binanaddangan da handih kawadanad Galilee. Wadada boh diy udum an binabai an nakialin hiya ad Jerusalem.

Hay nilubukan Jesus

(Mateo 27:57-61; Lucas 23:50-56; Juan 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Hidiyen algoy pundadaan di Judyu te hi kabigatana ya Sabadun Tungo. Mungkahilong kediye ya immalih Joseph an iArimatea. Hiya ya ap-apun di Judyu an konsehal ya lispituwon di tatagu. Hiyay oha nadah munho-ho-od hi kadatngan di pun-ap-apuwan Apu Dios. Intulid nan immen Pilatu ot ena ibagay adol Jesus. ⁴⁴ Namodwong hi Pilatun nate moh Jesus. Inayagana nan ohan ap-apun di tindalu ot ibaga na hin makulug an nate moh Jesus. ⁴⁵ Dingngol nan makulug an nate ot iabulut nan alan Joseph. ⁴⁶ Gimmatang hi Joseph hi luput ot ena lokahon nan adol Jesus. Linibbutanah luput ot ena ilubuk hanah ka-apyan gungat hi batu. Inullina on ongal an batu ot itangob na.

⁴⁷ Wadadah di da Maria Magdalena ya nan oha bon hi Maria an hi inan Joses an inang-ang day nilubukan Jesus.

Hay namahuwan Jesus

(Mateo 28:1-8; Lucas 24:1-12; Juan 20:1-10)

16

¹ Nala-u moy Sabadun Tungo ot e umala da Maria Magdalena ya hi Salome ya hi Maria an hi inan James nah bangbanglut eda ihaad hi adol Jesus.

² Kediyeen biggatnan di Linggun timmimil di algo ya imme da nah gungat. ³ Wadadah dalan ya kanan di ohan diday “Dahdi nin tut-uway ahi mangaan nah nitangob nah gungat?” ⁴ Mu dimmatong da ot tibon da ya nakaan nan nitangob yaden onngaongngal hidiyen batu. ⁵ Na-ala mo ot pamaga day hogop nah gungat ya timmakut da te tinibo da on lalakin numbulwatih mabayak an inumbun hi winawwan da. ⁶ Mu kanan nan lalakiy “Adi kayu tumakut te inilak an hi Jesus an iNasaret an nipatak hi krus di eyu hamakon, mu maid moh tu te namahuwan. Tibon yu tun nibakilangana. ⁷ Ekayu ot ya abut eyu kalyon hanadah disipulos nah tuwe, namam-a ke Pedro: ‘Mamanguluh Jesus an umed Galilee ya ahiyu tibon hidin hidiye tuwali din kinalinan dakayu handi.’” ⁸ Pinghanadi ya binumtik dan munggayayonggong dah takut da. Uggeda kinalih tataguh diye te hay takut da.

*Hay numpatib-an Jesus ke Maria Magdalena
(Mateo 28:9,10; Juan 20:11-18)*

⁹ Handih namahuwan hi Jesus hi biggabiggatnan di Linggu ya hi Maria Magdalena di namangulun numpatib-ana. Hiya handin nahikpan an kinaan Jesus di pitun dimonyon nihkop ke hiya. ¹⁰ Imme ot ena kalkalyon di mipanggep kediye nadah u-umyung an disipulos Jesus. ¹¹ Kinalin Maria an namahuwan hi Jesus ya tinibona, mu adida kulugon.

*Hay numpatib-an Jesus nadah duwan disipulosna
(Lucas 24:13-35)*

¹² Handih mange nadan duwan disipulos Jesus an nalpudad Jerusalem ya numpatiboh Jesus ke dida, mu uggeda ni-an inimatunan. ¹³ Nibangngad datuwen disipulos ot eda kalyon hanadah udum, mu adida kulugon.

Hay numpatib-an Jesus nadah himpulut ohan disipulosna (Mateo 28:16-20; Lucas 24:36-49; Juan 20:19-23; Apostoles 1:6-8)

¹⁴ Indani ya numpatiboh Jesus nadah himpulut ohan disipulosna handih mangan da. Binoh-olana dida te maid di pangulug da ya uggeda kinulug di kalin nadan nanibo an hiya ya matagu.

¹⁵ Kananan diday “Ume kayuh kabobboble ta eyu ituttuduh katagutaguy mipanggep hi inat kun kiphodan di tagu. ¹⁶ Hay tagun mangulug ta mumpabonyag ya mihwang. Mu nan adi mangulug ya makastigu. ¹⁷ Hay pangimatunan hanadah mangulug ya nah kabaelan dan mangaan hi nihkop gapuh pangulug dan ha-on ya nah kabaelan dan mangikalih nunhihinnatkon an kali. ¹⁸ Takon di odnan day ulog ya adida makalat ya takon di waday inumon dah kodot ya adida mate. Deket dapaon day mumpundogo ya makaan di dogoda.”

Hay timmalakdangan Jesus hi langit (Lucas 24:50-53; Apostoles 1:9-11)

¹⁹ Ginibbun Apu Jesus an kinalih diye ot tumalakdang hi langit ot umbun hi winawwan Apu Dios.

²⁰ Hanada ken disipulosna ya eda nuntuttuduh kabobboble ot baddangan Apu Dios didan mangat hi pangimatunan hi ongal an kabaelanat kitib-anan makulug di ituttudu da.

Nan Kalin Apu Dios
Ifugao, Tuwali: Nan Kalin Apu Dios Bible

Copyright © 2004 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Ifugao, Tuwali)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-12-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Feb 2021 from source files dated 10 Feb 2021

49ee376c-72c3-5db8-beb4-e0ad2751a4bf